

**POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE**

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra soukromého práva

**Nezvěstnost, domněnka smrti**

*Diplomová práce*

**Missing, presumption of death**

**Master thesis**

VEDOUCÍ PRÁCE

**prof. JUDr. Mgr. Josef SALAČ Ph.D.**

AUTOR PRÁCE

**Bc. Natálie HANUŠOVÁ**

PRAHA

2024

### **Čestné prohlášení**

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Mníšku pod Brdy, dne 5.3. 2024

Bc. Natálie Hanušová

## **Poděkování**

Děkuji vedoucímu práce panu prof. JUDr. Mgr. Josefu Salačovi Ph.D. za cenné rady, odborné vedení a vstřícný přístup při zpracovávání této diplomové práce. Mé poděkování patří též panu por. Bc. Vladislavu Martincovi za poskytnutý rozhovor. Velice děkuji mé rodině a manželovi za podporu po celou dobu studia.

## **ANOTACE**

Diplomová práce se zabývá problematikou institutů nezvěstnosti a domněnky smrti. Důraz je kladen na teoretické vymezení základních pojmů, historii, právní úpravu a analýzu řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a prohlášení člověka za mrtvého. Poslední kapitola je zaměřena na práci Policie České republiky v otázce nezvěstnosti. Obsahovou část diplomové práce uzavírá řízený rozhovor s odborníkem z praxe a jeho pohled na tuto problematiku. Cílem je analýza platné právní úpravy nezvěstnosti, domněnky smrti, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a řízení o prohlášení člověka za mrtvého, otázka aktuálnosti a účelnosti právní úpravy, statistická data související s touto problematikou a možné propojení s pátrací činností Policie České republiky.

## **KLÍČOVÁ SLOVA**

nezvěstnost\* domněnka smrti\* prohlášení člověka za mrtvého\* prohlášení člověka za nezvěstného\* soud\* řízení\* pátrání\* smrt

## **ANNOTATION**

The diploma thesis deals with the issue of institutes of disappearance and the presumption of death. Emphasis is placed on the theoretical definition of the basic terms, history, legal regulation and analysis of proceedings for declaring a person missing and declaring a person dead. The last chapter is focused on the work of the Police of the Czech Republic in the issue of missing persons. The content part of the diploma thesis concludes with a guided interview with an expert and his view on this issue. The aim is to analyze the applicable legislation on missing persons, the presumption of death, the procedure for declaring a person missing and the procedure for declaring a person dead, the question of the relevance and effectiveness of the legislation, statistical data related to this issue and a possible connection with the search activity of the Police of the Czech Republic.

## **KEYWORDS**

missing person\* presumption of death\* pronounced dead\* declared missing\* court\* proceedings\* search\* death

## Obsah

Úvod.....	7
1. Nezvěstnost .....	9
1.1 Historie.....	11
1.2 Současná právní úprava v hmotném právu .....	12
1.3 Vztah k domněnce smrti .....	14
2. Domněnka smrti .....	15
2.1 Historie.....	17
2.1.1 Obecný zákoník občanský z roku 1811 a dekret presidenta republiky č. 117/1945.....	18
2.1.2 Zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník .....	19
2.1.3 Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník .....	20
2.1.4 Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník .....	22
2.2 Smrt člověka (smrt biologická a právní).....	24
2.2.1 Důkaz smrti.....	25
2.2.2 Domněnka současné smrti více osob .....	28
2.2.3 Domněnka místa úmrtí a důkaz opaku .....	29
2.3 Prokázání smrti.....	30
2.3.1 Jistá smrt a smrt se jeví jako jistá .....	30
2.3.2 Vysoce pravděpodobná smrt a pochybná smrt.....	31
3. Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného .....	32
3.1 Předpoklady k prohlášení člověka za nezvěstného .....	34
3.2 Pravomoc a příslušnost soudů.....	35
3.3 Zahájení řízení a účastníci řízení .....	35
3.4 Rozhodnutí a opravné prostředky.....	37

3.5 Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného ve francouzské právní úpravě .....	39
3.6 Statistiky řízení o prohlášení za nezvěstného .....	40
4. Řízení o prohlášení člověka za mrtvého .....	42
4.1 Pravomoc a příslušnost soudu.....	43
4.2 Zahájení procesu a procesní podmínky .....	44
4.3 Účastníci řízení .....	46
4.4 Průběh řízení .....	47
4.5 Rozhodnutí a opravné prostředky .....	48
4.5.1 Zrušení, změna a účinnost rozhodnutí.....	49
4.6 Určení data smrti.....	51
4.7 Právní následky prohlášení osoby za mrtvou .....	52
4.7.1 Následky smrti člověka – majetková a osobnostní práva .....	53
4.8 Statistiky řízení o prohlášení za mrtvého .....	53
5. Úloha Policie České republiky v otázce nezvěstnosti.....	56
5.1 Metodiky pátrání a pátrací postupy .....	57
5.2 Pátrání po osobách.....	58
5.2.1 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky .....	60
5.3 Řízený rozhovor s odborníkem z praxe .....	60
Závěr.....	67
Seznam použitých pramenů.....	71
Seznam tabulek .....	78
Seznam příloh.....	79
Přílohy.....	80

## Úvod

Téma nezvěstnost a domněnka smrti jsou instituty, které jsou úzce navázány na základní lidská práva fyzických osob. Přijetí zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník spolu s navazující legislativou zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a dalšími právními úpravami týkajícími se zmíněných institutů znamenalo největší změnu soukromého práva v České republice od roku 1950. Současná právní úprava zabývající se touto problematikou v roce 2024 zaznamená deset let od nabytí účinnosti, která nastala 1.1. 2014. Přijetí zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník bylo hlavním důvodem pro přijetí nové procesněprávní úpravy, tedy zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Zákonodárci do nového občanského zákoníku zavedli nové hmotněprávní instituty, a proto bylo zapotřebí na tuto změnu reagovat přijetím nové příslušné procesněprávní úpravy.<sup>1</sup>

Nezvěstnost, domněnka smrti, řízení o prohlášení za nezvěstného a řízení o prohlášení za mrtvého jsou instituty, které se v českém právním systému oproti jiným pojmům a typům řízení neobjevují tak často. Prohlášení člověka za nezvěstného (nezvěstnost) je pro českou právní úpravu novým institutem, který se uplatní v případech nepřítomnosti osoby, o které se neví, kde se nachází, nejsou o ní žádné zprávy a osoba zároveň neuskutečnila opatření vzhledem ke svému majetku. Prohlášení za mrtvého (domněnka smrti) není na rozdíl od o prohlášení za nezvěstného pro českou právní úpravu novinkou. Stejně jako řízení o nezvěstnosti má řízení o prohlášení za mrtvého podobný právní účel a smysl, a to v případě nepřítomnosti osoby. Domněnka smrti se uplatní tehdy, nelze-li smrt člověka prokázat stanoveným způsobem.

Úvodní část diplomové práce se zabývá pojmovým vyjádřením nezvěstnosti a domněnky smrti, historickým ukotvením těchto pojmů, právní úpravou a instituty souvisejícími s nezvěstností a domněnkou smrti. Podstatnou část diplomové práce tvoří analýza řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a řízení o prohlášení člověka za mrtvého (domněnka smrti), uvedení statistických dat

---

<sup>1</sup> WIPPLINGEROVÁ, Miloslava; Radka, ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna, SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní*. 2. opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. © 2015. s. 12. ISBN 978-80-7478-829-1.

souvisejících s touto problematikou a zda mají tyto jednotlivé právní instituty své oprávněné místo v českém právním rámci a zda plní účel, který zákonodárci domněnce smrti a nezvěstnosti propůjčili. Na závěr diplomové práce je zpracován řízený, částečně standardizovaný rozhovor s odborníkem z praxe, který obohatil tuto práci svými poznatky a názory.

Informace uvedené v práci jsou získané především ze zákonů a jiných právních předpisů, komentářů k zákonům a přímo ze zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Oporou ke zpracování této diplomové práce mi byly odborné články, literatura zabývající se touto problematikou a také využití internetových a elektronických zdrojů včetně statistických dat. Statistická data uvedená v této práci jsou získaná ze zdrojů Policie České republiky a ze statistik soudů České republiky. V této práci byly využity kvalitativní i kvantitativní metody výzkumu, a to konkrétně analýza, popis a analýza dokumentů, získávání ověřitelných teoretických informací o zmíněné problematice, zpracování a vyhodnocení statistických dat a částečně standardizovaný rozhovor.

Cílem této diplomové práce je analýza současné právní úpravy týkající se této problematiky jak v právu hmotném, tak v právu procesním a posouzení jejich vzájemné kompatibility. V diplomové práci se autorka také pokusí poukázat na možnost propojení práce Policie ČR se zmíněnou právní úpravou. Je důležité upozornit, zdali je současná zákonná úprava dostatečná a nadále aktuální, či zda nedochází k mezerám v zákoně, které by měly negativní dopady na osoby, kterých se řízení týká.

Cílem diplomové práce je celkové zhodnocení a rozbor právní úpravy, konkrétně zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních a analýza řízení ve věcech nezvěstnosti a smrti. Stanovuji si tedy *de lege ferenda* otázky, zda je současná právní úprava zabývající se uvedenou problematikou uspokojivá, dostačující a stále aktuální, zdali je v soudním řízení zaručena nezvěstnému dostatečná právní ochrana a zda jsou řízení o prohlášení za nezvěstného a řízení o prohlášení za mrtvého vyhovujícím a efektivním řešením při problematice nezvěstnosti a domněnky smrti.



## 1. Nezvěstnost

Právní pojem nezvěstnost upravuje v České republice zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jako NOZ) konkrétně v § 66-70. Dle § 66 odst. 1 NOZ rozumíme pod pojmem nezvěstnost faktický stav člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje.<sup>2</sup> Definice pojmu bydliště rovněž stanovuje zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, konkrétně v § 80 odst. 1: „člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu.“<sup>3</sup> Aby mohlo bydliště užívat takového označení, musí splňovat dva předpoklady. První předpoklad stanovuje, že se musí jednat o místo, kde se člověk zdržuje a zadruhé má člověk úmysl v tomto místě žít trvale. Jestliže člověk bydliště nemá, považuje se za bydliště místo, kde osoba žije, jako je tomu výslovně stanoveno v odst. 2 § 80 NOZ. Není-li možné takové místo zjistit, nebo je tak možné zjistit s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, případně místo, kde měl bydliště naposledy.<sup>4</sup> V návaznosti na NOZ je potřeba rozlišovat dvě od sebe odlišné situace. První situací je stav, kdy někdo opustí své bydliště, nepodá o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje, ale nejsou vážné pochybnosti o tom, zda je ještě živ. V tomto případě tedy může soudem dojít k prohlášení člověka za nezvěstného podle § 66. V případech, ve kterých jsou vážné pochybnosti o životě pohřešované osoby, přichází v úvahu prohlášení člověka za mrtvého (§ 72 NOZ).<sup>5</sup>

Pojem nezvěstnost lze používat ve dvou významech. Prvním významem je tzv. kvalifikovaná nepřítomnost, kterou lze vymezit neexistencí jakýchkoliv zpráv o pobytu člověka a zároveň existují vážné pochybnosti o tom, že je osoba naživu, přičemž vzniká předpoklad prohlášení takové osoby za mrtvou. Druhý význam stanovuje samotný institut, který umožňuje soudní prohlášení

---

<sup>2</sup> Dle § 66 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

<sup>3</sup> Tamtéž, § 80 odst. 1.

<sup>4</sup> Tamtéž, § 80 odst. 2.

<sup>5</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 258. ISBN 978-80-7478-370-8.

člověka za nezvěstného.<sup>6</sup> Institut řízení o prohlášení člověka za nezvěstného přibyl do českého právního řádu rekonstrukcí zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Z koncepce nezvěstnosti v § 66 NOZ vyplývá, že zákonodárce předpokládá, že se lidé stanou nezvěstnými z vlastního projevu vůle (osoba, která opustila své bydliště). K důvodům dobrovolné nezvěstnosti mohou patřit vyhýbání se trestnímu stíhání, nastoupení k výkonu trestu odnětí svobody či placení závazků. Nezvěstnou se osoba může stát také nedobrovolně, ať už z důvodu únosu takové osoby, zavlčení, odejití z místa bydliště kvůli vypuknutí duševní choroby či se osoba ztratí v důsledku živelné pohromy.<sup>7</sup>

Pro český právní řád není typické, že je nezvěstné osobě jmenován opatrovník, který by nezvěstnému spravoval majetek a chránil jeho zájmy. Namísto toho se nepřihlíží k nutnosti jeho projevu vůle v některých právních jednáních. Podle současné právní úpravy (§ 465 odst. 1 NOZ) může soud jmenovat nezvěstné osobě „obecného opatrovníka“ z důvodu ochrany zájmů nepřítomného člověka nebo je-li to požadováno veřejným zájmem.<sup>8</sup> Opatrovníkem je soudem jmenovaná osoba blízká osobě pohřešované, nemělo by se ale jednat o osobu, která je legitimována k podání návrhu na zahájení řízení o nezvěstnosti. Není-li taková osoba, jmenuje soud za opatrovníka advokáta.<sup>9</sup> Takový opatrovník jedná jako zástupce nezvěstného a jeho povinností je především starat se o naplnění práv nezvěstného a chránit jeho zájmy (opatrovník tak například může odstoupit od smlouvy). Ve věcech majetkových je nezvěstného oprávněn zastupovat správce majetku, jemuž byla zúžena oblast pouze na oblast správy majetku. Je tak možné nezvěstnému jmenovat dva opatrovníky, neboť tuto situaci právní úprava v dané situaci nezakazuje.

---

<sup>6</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 459. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>7</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 321. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>8</sup> Dle § 465 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>9</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 163. ISBN 978-80-7478-869-7.

Nejmenuje-li si správce majetku sám nezvěstný, může mu být vedle obecného opatrovníka soudem ustanoven zvláštní opatrovník pro správu majetku.<sup>10</sup>

## 1.1 Historie

Nezvěstnost nebyla v české právní úpravě pojímána jako samostatný institut, nýbrž jako faktický stav. Až do roku 1964 neobsahovala právní úprava v českých zemích definiční znaky nezvěstnosti a byla vnímána jako situace spojená s nejistotou o životě osoby.<sup>11</sup>

Pojem nepřítomnosti sice používal zákon č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský v § 24, ale pojem používal jako označení k jednomu z předpokladů prohlášení osoby za mrtvou. Smrt nezvěstné osoby se předpokládala po uplynutí 70 let od narození osoby a 5 let od poslední zprávy, ze které bylo patrné, že je osoba naživu, nebo po uplynutí 30 let od narození a 10 let od poslední zprávy dokazující, že byla osoba naživu. Lhůta se počítala od konce roku, ve kterém byla osoba prokazatelně naživu. Pokud byla osoba zraněna ve válce nebo se osoba nalézala na potopené lodi či byla v jiném nebezpečí smrti, byla k prohlášení za mrtvého požadována nezvěstnost po dobu 3 let.<sup>12</sup> Zajímavý je také § 113 zák. č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský, který se vyjadřoval ke zřízení opatrovníka, jehož účelem bylo vyhledání nepřítomného.<sup>13</sup>

Také zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník znal pojem nezvěstnost, který ovšem nezvěstnost dále nspecifikuje a nedefinuje. Nezvěstnost je zde zahrnuta do institutu prohlášení osoby za mrtvou v § 7 zmíněného zákona. V občanském zákoníku z roku 1964 pojem nezvěstnost také nenajdeme, pouze v § 7 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník zákonodárce zmiňoval pojem nezvěstné osoby v souvislosti s prohlášením osoby za mrtvou. Až nově přijatý

---

<sup>10</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 330. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>11</sup> Tamtéž, s. 317.

<sup>12</sup> Dle § 24 zák. č. 946/1811 Sb. z. s., *obecný zákoník občanský*.

<sup>13</sup> Tamtéž, § 113.

zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník upravil nezvěstnost jako samostatný institut.

## 1.2 Současná právní úprava v hmotném právu

V České republice je platnou právní úpravou specifikující nezvěstnost zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Ustanovení týkající se této problematiky nalezneme v obecné části, v hlavě II pod kapitolou s názvem Osoby. Současný občanský zákoník řeší pojem nezvěstnost v § 66 až § 70.

V § 66 odst. 1 NOZ stanovuje, kdo může svéprávného člověka prohlásit za nezvěstného – jediným orgánem k tomu opravňujícím je soud. Osoba může být soudem prohlášena za nezvěstnou v okamžiku, kdy opustila své bydliště, nepodala o sobě žádnou zprávu a není o ní známo, kde se zdržuje. V poslední větě § 66 odst. 1 je uvedeno, že soud uvede v rozhodnutí o prohlášení za nezvěstného den, ve který nastaly účinky prohlášení nezvěstnosti.<sup>14</sup>

Druhý odstavec téhož paragrafu dovoluje možnost prohlásit osobu za nezvěstnou na návrh osoby, která na tom má právní zájem (jak osoby fyzické, tak právní), především manžel, jiná blízká osoba, spoluvlastník, zaměstnavatel nebo korporace, na níž má nezvěstná osoba účast.<sup>15</sup>

Ustanovení § 67 NOZ stanovuje a vyjmenovává právní a jiná jednání, která se přímo dotýkají osoby prohlášené za nezvěstnou. V případě jednání, ke kterému je potřebný souhlas, přivolení či odevzdání hlasu nezvěstné osoby, se k této potřebnosti nepřihlíží. Jedná-li se ovšem o záležitosti týkající se osobního stavu osoby, skutečnost o nepotřebnosti neplatí. Věci týkající se osobního stavu nezvěstného (určení otcovství, souhlas k osvojení dítěte apod.) jsou z institutu nepřihlížení vyňaty. Ve věcech osobního stavu může za nepřítomného jednat ustanovený opatrovník, v případě souhlasu se změnou osobního stavu je ovšem potřeba schválení soudu.<sup>16</sup> Pokud je za nezvěstnou osobu jednáno v zastoupení, musí tak být činěno vždy s přihlédnutím k jejím zájmům.<sup>17</sup> Odstavec 2 zmíněného

---

<sup>14</sup> Dle § 66 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

<sup>15</sup> Tamtéž, § 66 odst. 2.

<sup>16</sup> LAVICKÝ, Petr; JANA, BÍLKOVÁ; MICHAL, ČERNÝ; KATEŘINA, ČUHELOVÁ; LUDVÍK, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 331. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>17</sup> Dle § 67 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

paragrafu pojednává o právním jednání, ke kterému došlo bez souhlasu nebo jiného projevu vůle nezvěstné osoby poté, co opustila své bydliště, avšak ještě předtím, než byla za nezvěstnou prohlášena soudem. Na takové jednání se hledí jako na jednání učiněné s odkládací podmínkou vydání rozhodnutí, jímž byla osoba prohlášena za nezvěstnou, a to i přesto, že bylo prohlášení navrženo bez zbytečného odkladu.<sup>18</sup>

Problematiku návratu osoby, která byla soudem prohlášena za nezvěstnou, upravuje § 68 NOZ. Prohlášení pozbývá svých účinků nejen návratem osoby dříve prohlášené za nezvěstnou. Jak již bylo zmíněno, prvním důvodem pro pozbytí účinků prohlášení za nezvěstného je návrat osoby, který musí být spojen s uchopením správy vlastních záležitostí nezvěstné osoby. K pozbytí účinku je tak zapotřebí návratu do sociálního prostředí a vazeb, podstatné tak je, aby se taková osoba znovu ujala svých záležitostí.<sup>19</sup> Dalším důvodem pozbytí účinků je jmenování správce jmění nezvěstného. Posledním z důvodů pozbytí účinků je smrt nezvěstného anebo prohlášení soudem nezvěstné osoby za mrtvou. Občanský zákoník se v § 68 nevyjadřuje k zániku účinků spojených s podáním zprávy, ve které hodnověrným způsobem nezvěstná osoba oznámí, kde se nachází. Vzhledem k faktu, že podáním zprávy opadne jedna z podmínek uvedených v § 66 NOZ, souhlasím s tvrzením, že i podání zprávy o tom, kde se osoba zdržuje, lze považovat za jeden z důvodů pro pozbytí účinků prohlášení za nezvěstného.<sup>20</sup> Poslední důvod zániku účinku prohlášení člověka za mrtvého (smrt) je zřejmý, neboť již neexistuje subjekt, na kterého by se účinky vztahovaly, jako je tomu i u prohlášení člověka za mrtvého.<sup>21</sup>

Navrátí-li se osoba prohlášena za nezvěstnou, nemůže namítat neplatnost nebo neúčinnost právního jednání, ke kterému došlo v její nepřítomnosti, k němuž došlo za účinku takového prohlášení z důvodu, že při nich nebyl vyžadován projev vůle nezvěstného.<sup>22</sup>

---

<sup>18</sup> Dle § 67 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>19</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 264-265. ISBN 978-80-7478-370-8.

<sup>20</sup> DVOŘÁK, Jan; Jiří, ŠVESTKA; Michaela, ZUKLÍNOVÁ et al. *Občanské právo hmotné 1. Obecná část. 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 241. ISBN 978-80-7552-187-3.

<sup>21</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář. I. Svazek §1-117*. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 465. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>22</sup> Dle § 69 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

Stanoví-li si osoba před jejím prohlášením za nezvěstného správce svého majetku, nejsou tím dotčena práva ani povinnosti zvoleného správce. Pokud není správce znám, odmítne za nezvěstného jednat v jeho zájmu, jednání v zájmu nezvěstného zanedbává či jednat nemůže vůbec, tato podmínka neplatí.<sup>23</sup>

Občanský zákoník v případě nezvěstnosti nestanovuje (na rozdíl od dob, které jsou potřebné k prohlášení člověka za mrtvého) délku doby, kterou lze považovat za dostatečnou k tomu, aby mohla být osoba prohlášena za nezvěstnou. Lze tedy předpokládat, že za dostatečně dlouhou dobu lze považovat čas, který přesahuje období, kdy lze zpravidla očekávat zprávu od osoby, která opustila své bydliště. Taková doba se posuzuje u každého případu zvlášť vzhledem k jeho okolnostem, nelze ale hovořit o době kratší než tři měsíce. Ve skutečnosti ovšem půjde o dobu delší, je totiž nutno k této době přičíst dobu od opuštění bydliště do podání návrhu, dobu od podání návrhu do uveřejnění vyhlášky a dobu od uplynutí lhůty do nabytí právní moci usnesení.<sup>24</sup>

### 1.3 Vztah k domněnce smrti

Institut prohlášení člověka za nezvěstného není jakýmsi předstupněm prohlášení člověka za mrtvého. Jedná se o fakultativní, samostatně stojící nástroj ochrany pro nezvěstnou osobou. Takový institut může, ale nemusí být využit.

V návaznosti na § 72 NOZ není nezvěstnost jednou z podmínek pro to, aby soud mohl člověka prohlásit za mrtvého. Nezvěstnost (prohlášení člověka za nezvěstného) je ovšem důležitou podmínkou nejen pro vydání rozhodnutí v řízení o prohlášení za mrtvého, ale významná je také pro určení (zkrácení) délky čekací doby. Po uplynutí čekací doby je možné vydat rozsudek o prohlášení člověka za mrtvého.<sup>25</sup>

---

<sup>23</sup> Dle § 70 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>24</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 460. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>25</sup> ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; Přemysl, RABAN; František, ZOULÍK; Stanislav, SVITÁK; Antonín, TRIPES et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. © 2013. s. 121. ISBN 978-80-7380-437-4.

Nezvěstnost dle NOZ stojí jako samostatný institut a lze tak o ní vést vlastní soudní řízení a slouží po celou dobu do návratu člověka, ustanovení správce jmění nebo do doby prohlášení člověka za mrtvého.

## 2. Domněnka smrti

Právní domněnku lze charakterizovat jako určitou konstrukci, na jejímž základě se předpokládá, že nastala určitá právní skutečnost.

Právní osobnost a práva s ní spojená vznikají narozením a končí smrtí. Pokud nelze obvyklým způsobem zjistit smrt dotyčné osoby, tedy není k dispozici tělo dotyčného a nelze tak provést jeho ohledání, slouží v těchto případech náhradní řešení rozdílné od vydání klasického úmrtního listu. Domněnku smrti lze definovat jako stav, v němž lze důvodně předpokládat, že osoba nežije a člověka nelze dlouhodobě nalézt. Domněnka smrti nastane nejčastěji v případech, ve kterých není smrt jistá nebo se nejeví jako jistá, smrt se tedy jeví jako pravděpodobná. Domněnku smrti upravuje zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník pod § 71 až § 76. Účelem této právní úpravy je primárně ochrana osoby, o jejímž osobním stavu se jedná, a zároveň ochrana základních lidských práv a svobod, vycházejících z Listiny základních práv a svobod, s nimiž musí být soukromé právo v souladu.<sup>26</sup>

K naplnění domněnky smrti tak, jak je koncipována v českém právním řádu, je zapotřebí uplynutí zákonem stanovené doby, po kterou musí být člověk fakticky nebo právně nezvěstný, a přesvědčení soudu o smrti člověka.<sup>27</sup>

Ochranná doba je doba, po kterou musí trvat nezvěstnost člověka, aby mohl být člověk prohlášen za mrtvého. Ochrannou dobu stanovuje zákon a určuje její minimální délku. V § 74 odst. 1 NOZ je stanovena základní ochranná doba, která je zákonem stanovena pro případy, stane-li se člověk nezvěstný tím, že opustí své bydliště a není o něm k dispozici žádná zpráva a není o něm známo, kde se nachází. V tomto případě je ochranná doba stanovena na sedm let,

---

<sup>26</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 649. ISSN 1210-6410.

<sup>27</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 106. ISBN 978-80-7400-563-3.

keré se počítají od konce roku, v němž se objevila poslední zpráva, ze které je patrné, že byla osoba naživu.<sup>28</sup> Po uplynutí sedmi let lze fakticky nevěstného prohlásit za mrtvého. Nejvyšší soud České republiky v rozsudku se sp. zn. 24 Cdo 1761/2021 ze dne 29.6. 2023 konstatuje, že smysl a účel sedmileté ochranné doby spočívá především v minimalizaci možných negativních důsledků rozhodnutí o prohlášení za mrtvého. Ochranná doba je stanovena pro ochranu práv nevěstné osoby, a zároveň pro ochranu oprávněných zájmů osob, které mohou mít na prohlášení člověka za mrtvého právní zájem.<sup>29</sup>

Zvláštní ochranu v případě prohlášení člověka za mrtvého stanovuje NOZ osobě, která v době, kdy se stala nevěstnou, nedovršila 18 let věku. Podle § 74 odst. 2 NOZ tak soud nemůže prohlásit nezletilého za mrtvého dříve než po uplynutí roku, ve kterém by dovršil 25 let. V § 74 odst. 2 je ovšem uvedeno, že se nezletilá osoba stala nevěstnou, tedy že nebyla za nevěstného prohlášena soudem. Je tedy důležitá skutečnost, zda byla osoba mladší 18 let prohlášena soudem za nevěstnou, či postačí, že byla osoba v době, kdy se stala nevěstnou, nezletilou. Z důvodové zprávy k NOZ vyplývá, že rozhodujícím faktorem by měl být věk člověka. V samotném zákoně ovšem toto pravidlo nevyčteme.<sup>30</sup> Nabízí se ovšem další otázka, stane-li se nevěstným nezletilá osoba v důsledku události, při níž byl ohrožen větší počet životů, zda je potřeba vyčkávat zákonem stanovených dvacet pět let od narození, či je možné postupovat podle tříleté lhůty stanovené podle § 75 NOZ: *„člověka, který se stal nevěstným jako účastník události, při níž byl v ohrožení života větší počet osob, lze prohlásit za mrtvého nejdříve po uplynutí tří let od konce roku, v němž se objevila poslední zpráva, z níž lze usuzovat, že byl v průběhu těchto událostí ještě naživu.“*<sup>31</sup> Zákon tak stanovuje vyčkat do doby dvaceti pěti let od narození,

---

<sup>28</sup> Dle § 74 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

<sup>29</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1761/2021. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/178618/>. [paywall]. [citováno 2024-02-14].

<sup>30</sup> NEČAS, Petr a Jiří POSPÍŠIL. *Důvodová zpráva I. obecná část* k zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník k § 71 až 76. Online. 2012. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. [citováno 2024-01-29].

<sup>31</sup> Dle § 75 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.



neboť toto pravidlo spadá do ustanovení, které řeší lhůtu pro prohlášení osoby za mrtvou při faktické nevěstnosti.<sup>32</sup>

Člověka, který byl soudem prohlášen za nevěstného (právní nevěstnost), lze za mrtvého prohlásit po uplynutí pěti let od konce roku, ve kterém byl prohlášen za nevěstného. Objeví-li se ale v průběhu této doby zpráva nasvědčující tomu, že je nevěstná osoba stále naživu, k pětileté lhůtě se nepřihlíží.<sup>33</sup> Uplynutí pětileté lhůty ale samo o sobě domněnku smrti nezakládá. Je zapotřebí nabytí právní moci rozsudku prohlašující nevěstnou osobu za mrtvou. Tříletou ochrannou dobu v případě události, během níž došlo k ohrožení životů většího počtu osob, upravuje § 75 NOZ. Za takovou událost lze považovat teroristický útok, válečné operace apod.

Souhrnně lze tedy říci, že ochranná doba k prohlášení člověka za mrtvého je zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník stanovena hned na čtyři časové úseky. Nejdelší ochrannou dobu ukládá § 74 NOZ, která je stanovena na sedm let. Tato sedmiletá ochranná doba se vztahuje k faktické nevěstnosti (opuštění bydliště, nepodání zprávy, o osobě není známo, kde se zdržuje a soudem nebyla prohlášena za nevěstnou). Ustanovení § 73 NOZ myslí na skutečnost, kdy došlo soudem k prohlášení člověka za nevěstného. V tomto případě je ochranná doba pětiletá. Nejkratší tříletou dobu upravuje § 75 NOZ, podle které lze postupovat v případech nebezpečných událostí, během kterých došlo k ohrožení životů většího počtu osob. Zvláštní délku ochranné doby vztahující se k nezletilým osobám stanovuje § 74 odst. 1 NOZ, která činí 25 let od narození dítěte.

## 2.1 Historie

Prohlášení za mrtvého má v České republice dlouholetou tradici. Již všeobecný zákoník občanský z roku 1811 znal a upravoval pojem domněnky smrti. Stávající platná podoba domněnky smrti v českém právním řádě nastala s přijetím zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

---

<sup>32</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 119. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>33</sup> Dle § 73 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

### 2.1.1 Obecný zákoník občanský z roku 1811 a dekret presidenta republiky č. 117/1945

Všeobecný zákoník občanský (ABGB) byl jako císařský patent s č. 946/1811 Sb. z. s., znám také jako obecný zákoník občanský, schválen 1. června 1811. Všeobecný zákoník občanský platil v českých zemích až do roku 1950. Zákoník z roku 1811 upravoval domněnku smrti pod § 24 a § 25. Zákon stanovoval podmínky, za kterých se předpokládá smrt nepřítomného. Osoba musela být po určitou dobu nezvěstná, musely existovat pochybnosti o jejím životě a bylo zapotřebí podání návrhu na zahájení soudního řízení.<sup>34</sup> Obecný zákoník občanský upravoval domněnku smrti v § 24. Aby soud mohl člověka prohlásit za mrtvého, požadoval zákon uplynutí sedmdesáti let od narození osoby a pětiletou nezvěstnost. Desetiletou nezvěstnost soud požadoval v případě, že osoba nedosáhla sedmdesáti let. Pokud byla osoba v době zmizení mladší třiceti let, nemohla být vůbec v důsledku prosté nezvěstnosti prohlášena za mrtvou. Kvalifikovanou nezvěstnost zákoník rozlišoval na blízké nebezpečství smrti, účast ve válce a plavbu na moři. U kvalifikované nezvěstnosti postačovala tříletá doba nezvěstnosti k prohlášení člověka za mrtvého.<sup>35</sup>

Mezi léty 1945-1950 bylo ustanovení o prohlášení člověka za mrtvého doplněno dekretem presidenta republiky č. 117/1945. Jednalo se o reakci na události související s druhou světovou válkou. Dekret presidenta republiky upravoval ustanovení k řízení o prohlášení za mrtvého a důkazu smrti pod § 1 - § 16. Nezvěstného mohl za mrtvého prohlásit obecný soud, pokud nezvěstná osoba neměla svůj obecný soud, byl příslušný okresní soud. Návrh na zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého mohlo podat státní zastupitelství, vyžadoval-li to veřejný zájem, tedy nejen osoba, která měla na výsledku řízení právní zájem.<sup>36</sup> Návrh na zahájení řízení mohl být podán

---

<sup>34</sup> Dle § 24 a § 25 zák. č. 946/1811 Sb. z. s., *obecný zákoník občanský*.

<sup>35</sup> MELZER, Filip; Petr, TĚGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 470. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>36</sup> Dle § 4 dekretu presidenta republiky č. 117/1945 Sb., *dekret presidenta republiky*. In: Beck-online. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzgg2v6mjrg4wta> [citováno 2024-01-29].

buď 1 rok před uplynutím doby potřebné pro prohlášení za mrtvého, nebo ihned, pokud byla osoba v blízkém nebezpečí smrti.<sup>37</sup> V § 8 odst. 1 dekretu bylo zmíněno, že soud rozhodl o prohlášení za mrtvého po uplynutí ediktální lhůty, která byla stanovena vyhláškou. Soud zároveň určil den, který se považoval za den smrti (§ 8 odst. 2 dekretu). Den předpokládané smrti byl dnem, kdy nezvěstný pravděpodobně zemřel, nebo dnem, který pravděpodobně nepřežil, jinak byl za den smrti považován poslední den doby, který zakládal domněnku, že nezvěstný zemřel.<sup>38</sup> Prohlášení se zapisovalo do matrik vedených Místním národním výborem.<sup>39</sup>

### 2.1.2 Zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník

Občanský zákoník jako tzv. střední občanský zákoník z roku 1950 sjednotil občanskoprávní úpravy v celém Československu. Občanský zákoník měl nahradit tradiční civilistickou konstrukci novými instituty a uspořádáním.<sup>40</sup> Střední občanský zákoník zrušil Všeobecný zákoník občanský a stal se hlavním předpisem občanského práva.<sup>41</sup> Prohlášení za mrtvého (domněnku smrti) v zák. č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, platného do roku 1964, upravovaly § 7 a § 8. V první větě prvního odstavce § 7 se dočteme, že nezvěstný může být soudem prohlášen za mrtvého na návrh prokurátora nebo každého, kdo na tom má právní zájem. U zákoníku z roku 1950 došlo k výraznému zkrácení doby potřebné pro prohlášení člověka za mrtvého. Nezvěstná osoba mohla být prohlášena za mrtvou po uplynutí 5 let od konce roku, ve kterém se z poslední zprávy dokazovalo, že osoba žila. Osoba mohla být prohlášena za mrtvou také v případě, pohřešovala-li se v souvislosti s nebezpečnou událostí, od které uplynul alespoň 1 rok.<sup>42</sup> Za nebezpečnou událost se považoval stav, který dosahoval

---

<sup>37</sup> Dle § 5 dekretu presidenta republiky č. 117/1945 Sb., *dekret presidenta republiky*. In: Beck-online. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzggq2v6mjrg4wta> [citováno 2024-01-29].

<sup>38</sup> Tamtéž, § 8 odst. 1 a 2.

<sup>39</sup> KUKLÍK, Jan; Karolina, ADAMOVÁ; Petr, BĚLOVSKÝ; Pavel MARŠÁLEK; René, PETRÁŠ et al. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. © 2008. s. 72. ISBN 978-80-7201-741-6.

<sup>40</sup> Tamtéž, s. 518-519.

<sup>41</sup> DVORÁK, Jan; Jiří, ŠVESTKA; Michaela, ZUKLÍNOVÁ et al. *Občanské právo hmotné 1. Obecná část. 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 87. ISBN 978-80-7552-187-3.

<sup>42</sup> Dle § 7 odst. 1 zák. č. 141/1950 Sb., *občanský zákoník*.

takové intenzity, že byl v jeho důsledku ohrožen život více lidí. Postačilo, pokud byla událost schopna nebezpečí vyvolat, nemuselo se však jednat přímo o konkrétní událost u konkrétního případu.<sup>43</sup> Po prohlášení člověka za mrtvého určil soud den, který se považoval za den smrti. Pokud nebylo možné den s přesností určit, stanovil soud za den smrti poslední den uvedené pětileté nebo roční doby.<sup>44</sup>

Prohlášením osoby za mrtvou zaniklo takové osobě také manželství, a to dnem, kdy rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého nabylo právní moci.<sup>45</sup> Oproti dnešní právní úpravě týkající se zániku manželství v otázce prohlášení osoby za mrtvou, mohlo být manželství podle § 8 odst. 2 obnoveno, došlo-li ke zrušení prohlášení za mrtvého, jak vyplývá z koncepce zmíněného ustanovení. Pokud ale manžel osoby prohlášené za mrtvou v době nezvěstnosti uzavřel nové manželství, původní manželství se neobnovovalo.<sup>46</sup>

### **2.1.3 Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník**

Zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník platný v letech 1964 až 2013 byl zrušen k 1.1. 2014 a nahrazen novým občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., NOZ, který je platný dodnes.

Ustanovení domněnky smrti se ale oproti dnešní právní úpravě značně lišilo. Oproti předchozímu občanskému zákoníku byla odstraněna zákonem stanovená doba, která je potřebná k prohlášení člověka za mrtvého, a každý případ se posuzoval zvláště podle okolností případu. Důvod výmazu ochranné doby bylo údajné prohlašování nezvěstných osob za mrtvé po uplynutí stanovené doby, a to bez ohledu na pravděpodobnost úmrtí.<sup>47</sup> Občanský zákoník se také blíže nevyjadřoval k předpokládanému dnu smrti.

Problematicke prohlášení osoby za mrtvou bylo v tomto občanském zákoníku věnováno pouze jedno ustanovení, a to konkrétně § 7 odst. 2. Zmíněný paragraf

---

<sup>43</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 478. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>44</sup> Dle § 7 odst. 2 zák. č. 141/1950 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>45</sup> Tamtéž, § 8 odst. 1.

<sup>46</sup> Tamtéž, § 8 odst. 2.

<sup>47</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 327. ISBN 978-80-87576-73-1.

v sobě nesl nejen důkaz smrti, ale také domněnku smrti. Důkaz smrti nalezneme pod druhou větou tohoto paragrafu, tedy že soud prohlásí fyzickou osobu za mrtvou, zjistí-li její smrt jinak. Pokud lze ze všech okolností usoudit, že osoba již nežije, prohlásí soud za mrtvou také nezvěstnou osobu (domněnka smrti).<sup>48</sup> Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 11. března 2010 se spisovou značkou 30 Cdo 4326/2008, ve kterém Nejvyšší soud ruší usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem (usnesení ze dne 21.11. 2007, č.j. 10 Co 406/2007-90) a usnesení Okresního soudu v Ústí nad Labem (usnesení ze dne 6.2. 2007, č.j. 17 Nc 601/2004-74) vyplývá, že Okresní soud v Ústí nad Labem zastavil řízení o prohlášení za mrtvého, neboť konstatoval, že pouhá skutečnost, že o osobě po dobu čtyř let nikdo nic neví a pobyt ani pohyb osoby není znám, nepostačuje k závěru osobu prohlásit za mrtvou. Nejvyšší soud ČR vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, neboť došel k závěru, že podle ustanovení § 7 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, za mrtvého soud prohlásí osobou nezvěstnou, o které lze soudit, že vzhledem k věku osoby v době, kdy se stala nezvěstnou a dalším okolnostem, lze usoudit, že dotyčná osoba již nežije. Toto zjištění vychází z vysoké pravděpodobnosti smrti.<sup>49</sup>

Novela zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (č. 240/1993 Sb.) zahrnovala domněnku smrti pod § 195 - § 200. V § 195 odst. 1 bylo uvedeno, že návrh na zahájení řízení o prohlášení za mrtvého může podat každý, kdo na tom má právní zájem. V témže paragrafu odst. 2 bylo uvedeno, že soud ustanoví nezvěstnému opatrovníka, uzná-li existenci podmínek pro prohlášení nezvěstného za mrtvého. Oproti dnešní právní úpravě zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních stanovoval § 196 odst. 1 novely tzv. vyhláskové řízení. Nezvěstného nebo každého, kdo o nezvěstném něco ví, tak soud vyzval, aby se do jednoho roku přihlásil nebo o nezvěstném podal zprávu. V odst. 2 bylo stanoveno, že soud po uplynutí této lhůty rozhodl o prohlášení za mrtvého. V rozsudku soud uvedl den, který platil za den smrti nezvěstného,

---

<sup>48</sup> Dle § 7 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

<sup>49</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4326/2008. Online. Dostupné Z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura\\_ns.nsf/WebSearch/4C66ADD68ECC8FB6C1257A4E0065089E?openDocument&Highlight=0,null](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4C66ADD68ECC8FB6C1257A4E0065089E?openDocument&Highlight=0,null), [citováno 2024-02-14]

případně den, který nezvěstný nepřežil. Zdali soud zjistil, že ten, kdo byl prohlášen za mrtvého, žije, rozhodnutí o prohlášení za mrtvého zrušil (§ 199 novely). Ustanovení § 200 upravovalo vydání rozhodnutí, kterým soud prohlásil občana za mrtvého, nebylo-li možné smrt prokázat stanoveným způsobem, ale panovala jistota, že občan zemřel.<sup>50</sup>

#### 2.1.4 Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Občanský zákoník, který byl přijat 3. února 2012 a účinnost nabyl 1. ledna 2014, si vyžádal provedení věcných i terminologických změn v občanském procesním právu.<sup>51</sup> Občanský zákoník rekodifikoval soukromé právo v České republice a nahradil předchozí občanský zákoník, zák. č. 40/1964 Sb., u kterého docházelo k častým novelizacím.<sup>52</sup>

Domněnka smrti je upravena v § 71 až § 76 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V prvním odstavci § 71 NOZ je výslovně dovoleno osobě, pokud má tato osoba na věci právní zájem, podat k soudu návrh na prohlášení osoby za mrtvou. V souvislosti s tím musí nastat skutečnost, že o osobě, která má být prohlášena za mrtvou, lze mít důvodně za to, že zemřela, a soud následně určí den, který se pokládá za den smrti. Prohlášením osoby za mrtvou zaniká jak manželství, tak registrované partnerství (§ 71 odst. 2 NOZ), den zániku těchto institutů se shoduje se dnem, který se pokládá za den smrti.<sup>53</sup> Soud může prohlásit osobu za mrtvou poté, co byla osoba prohlášena za nezvěstnou a existují vážné pochybnosti o tom, že je osoba naživu. Soud také určí den smrti, který se považuje za den, který nezvěstný zřejmě nepřežil (§ 72 NOZ).<sup>54</sup>

Jedna z podmínek domněnky smrti je vysoká nepravděpodobnost života nezvěstného. Vážné pochybnosti o životě nezvěstného lze vyložit tak, že život

---

<sup>50</sup> Novela zák. č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád* (č. 240/1993 Sb.). In: Beck-online. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mrugawta>. [citováno 2024-02-19].

<sup>51</sup> WINTEROVÁ, Alena; Alena, MACKOVÁ; Josef, SALAČ; Miroslav, SEDLÁČEK; František, ZOULÍK et al. *Civilní právo procesní: Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. © 2018. s. 358. ISBN 978-80-7502-298-1.

<sup>52</sup> MEDIA NETWORK S.R.O., ČESKÁ JUSTICE. *Před deseti lety začal platit nový občanský zákoník*. ELIÁŠ, Karel. Česká justice. Online. 2023, 31.12.2023. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/12/pred-deseti-lety-zacal-platit-novy-obcansky-zakonik/> [citováno 2024-02-09].

<sup>53</sup> Dle § 71 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>54</sup> Tamtéž, § 72.

nezvěstného člověka je vysoce nepravděpodobný. Z ustanovení § 72 NOZ vyplývá jistá pochybnost o smrti člověka. Jestliže by totiž byla smrt člověka jistá, postupovalo by se podle § 26 (důkaz smrti), nikoli podle § 72 NOZ.<sup>55</sup> K uplatnění domněnky smrti postačí pouhá pravděpodobnost smrti, podmínkou není splnění požadavku jistoty smrti.

Jak již bylo zmíněno, soud může za mrtvého prohlásit nezvěstnou osobu až po uplynutí ochranné lhůty, která je NOZ stanovena na 5 let (počátek lhůty se počítá od konce roku, ve kterém byla osoba prohlášena za nezvěstnou). Pokud se ale v průběhu ochranné lhůty objeví zpráva, která dokazuje, že nezvěstná osoba je stále naživu, nelze podle tohoto ustanovení postupovat.<sup>56</sup>

Pokud osoba nebyla soudem prohlášena za nezvěstnou, avšak se nezvěstnou stala, a to tím, že opustila své bydliště, nepodala o sobě žádnou zprávu a není o ní známo, kde se nachází, lze ji prohlásit za mrtvou až po uplynutí 7 let ochranné lhůty (ochranná lhůta počíná běžet dnem, kdy se objevila poslední zpráva dokazující, že byla daná osoba stále naživu).<sup>57</sup> Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 29.6. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1761/2021 konstatuje, že den smrti člověka, který se stal nezvěstným za podmínek stanovených § 74 odst. 1, může být určen také zpětně ke dni, který bude předcházet konci ochranné sedmileté doby.<sup>58</sup>

Občanský zákoník v § 74 také upravuje problematiku nezletilé osoby, která se stala nezvěstnou. Takovou osobu nelze prohlásit za mrtvou před uplynutím roku, ve kterém by dovršila 25. rok života (blíže kapitola 2).<sup>59</sup>

Nejkratší možnou ochrannou dobu nalezneme v § 75 NOZ. Stane-li se totiž osoba nezvěstnou jako účastník události, během které byl v ohrožení života větší počet osob, lze ji soudem prohlásit za mrtvou po uplynutí 3 let od konce roku, během kterého se objevila zpráva, že byla daná osoba naživu.<sup>60</sup>

Za pozornost stojí poslední paragraf upravující domněnku smrti. Prokáže-li se, že osoba prohlášena za mrtvou je stále naživu, k prohlášení osoby za mrtvou

---

<sup>55</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 473. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>56</sup> Dle § 73 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>57</sup> Tamtéž, § 74 odst. 1.

<sup>58</sup> Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1761/2021. Online Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/178618/>. [paywall]. [citováno 2024-02-14].

<sup>59</sup> Dle § 74 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>60</sup> Tamtéž, § 75.

se nepřihlíží. Ustanovení § 76 NOZ tedy dovoluje vyvratitelnou právní domněnku smrti. Pokud byla osoba prohlášena za mrtvou, nevylučuje to, že je stále naživu, či že zemřela dříve nebo později.<sup>61</sup>

Prohlášení osoby za mrtvou nenalezneme pouze v § 71-76 NOZ, ale také v § 26 odst. 2 NOZ (důkaz smrti; blíže kapitola 2.2.1): „*nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá. V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti.*“<sup>62</sup>

## 2.2 Smrt člověka (smrt biologická a právní)

Dle názoru některých filozofů vzniká narozením nová, dosud neexistující individualita, smrtí naopak již existující individualita přechází do neexistence.<sup>63</sup> Smrtí jedince jednoznačně zaniká právní osobnost, ale stanovení samotného okamžiku smrti jako časové události je z hlediska práva značně komplikované. Za povšimnutí v tomto bodě stojí fikce obsažená v § 71 odst. 2 NOZ, tedy: „*na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel.*“ Z logiky věci totiž vyplývá, že živý člověk, který byl prohlášen za mrtvého, o svoji právní osobnost nepřijde. Zaručuje to také Listina základních práv a svobod článkem 5 (zák. č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod), podle kterého bez ohledu na jakékoli rozhodnutí veřejné moci (včetně rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého) je každý způsobilý mít práva.<sup>64</sup> Zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník definici smrti neuvádí. Definici smrti uvádí § 2 zák. č. 285/2002 Sb., transplantační zákon. Podle tohoto zákona se smrtí rozumí nevratná ztráta funkce celého mozku, a to včetně mozkového kmene, nebo nevratná zástava krevního oběhu.<sup>65</sup>

---

<sup>61</sup> Dle § 76 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

<sup>62</sup> Tamtéž, § 26 odst. 2.

<sup>63</sup> DE VRIES, Raymond G. OXFORD UNIVERSITY PRESS. *Birth and Death: Social Construction at the Poles of Existence (Social Forces)*. Online. JSTOR. 1981. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2577982> [citováno 2024-01-15].

<sup>64</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 312-313. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>65</sup> Dle § 2 zák. č. 285/2002 Sb., transplantační zákon.



Dle dokumentu s názvem Definice nevratného kómatu (A Definition of Irreversible Coma) vypracovaného roku 1968 výborem harvardské lékařské školy (Committee of the Harvard Medical School) lze krom tradiční definice smrti definovat i jiným způsobem. Výbor se domnívá, že smrt by měla být definována z hlediska celomozkové smrti, tedy že smrt může nastat pouze ve chvíli, pokud není registrována žádná mozková aktivita.<sup>66</sup> Neurolog z Dartmouthu, James Bernat se domnívá, že mozková smrt a smrt biologická by ve skutečnosti mohly být jedno a totéž. V dnešní době ovšem toto tvrzení není zcela pravdivé. Jsou-li totiž pacienti s diagnostikovanou „mozkovou smrtí“ stabilizováni, mohou v tomto stavu přežít ještě několik let.<sup>67</sup>

Z biologického přístupu na smrt hledíme jako na zastavení životních funkcí v organismu, není možné jejich obnovení a typická je trvalá ztráta vědomí. Jedná se tedy o nevratný stav, který se projevuje zánikem dýchacího centra, zástavou krevního oběhu a selháváním zbylých funkcí těla. Z biologického pohledu je smrt určitým procesem, který je charakteristický postupným selháváním jednotlivých orgánů. Z trestněprávního a civilněprávního pohledu lze smrt definovat jako stav, při němž u člověka dochází k nezvratným změnám mozku včetně mozkového kmene, přičemž selhávají a zanikají funkce řídicích dýchacích a krevních center.<sup>68</sup>

### 2.2.1 Důkaz smrti

Důkaz smrti jako samostatný institut byl v české právní úpravě poprvé upraven až zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník pod § 26-29. V občanském

---

<sup>66</sup> WREEN J., Michael. UNIVERSITY OF ILLINOIS PRESS. *The Definition of Death*. PUBLIC AFFAIRS QUARTERLY. Jstor. Online. 1987. Dostupné z: [https://www.jstor.org/stable/40435662?searchText=definition%20of%20death&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bdeath&ab\\_segments=0%2Fbasic\\_search\\_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A6ba1d18235c90fdef49733e6facdb6e2](https://www.jstor.org/stable/40435662?searchText=definition%20of%20death&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bdeath&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A6ba1d18235c90fdef49733e6facdb6e2) [citováno 2024-01-29].

<sup>67</sup> POWELL, Alvin. HARVARD UNIVERSITY. *Death is universal, but sometimes murky*. *The Harvard Gazette*. Online. 2018. Dostupné z: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2018/07/harvard-ethicist-robert-truog-on-why-brain-death-remains-controversial/> [citováno 2024-01-29].

<sup>68</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 180. ISBN 978-80-7400-529-9.

zákoníku z roku 1964 byl důkaz smrti upraven několika předpisy, nebylo-li možné provést úřední ohledání mrtvého těla a vydat úmrtní list, mohl být nahrazen rozhodnutím soudu, jímž se prováděl důkaz smrti. Ani v právní úpravě z roku 1950 nebyl důkaz smrti výslovně upravován, upraveno bylo pouze prohlášení nezvěstného za mrtvého v § 7 a § 8.<sup>69</sup>

Smrt je právní skutečností, se kterou jsou spojeny dva způsoby, jak ji prokázat. Standardním a nejběžnějším způsobem je úmrtní list, který je veřejnou listinou a je po prohlédnutí těla vydán stanoveným způsobem (§ 26 odst. 1 NOZ). Úmrtní list má větší důkazní sílu o smrti člověka než jiné veřejné listiny obsahující údaje o smrti člověka. Lékař po prohlídce těla vystaví list o prohlídce zemřelého a do tří dnů je povinen (sám nebo prostřednictvím zdravotnického zařízení) oznámit úmrtí matričnímu úřadu. Na základě toho matriční úřad provede zápis do knihy úmrtí a vydá úmrtní list.<sup>70</sup> Není-li tělo k dispozici k běžnému prohledání a nelze tak smrt prokázat stanoveným způsobem, ale smrt se vzhledem k okolnostem jeví jako jistá, prohlásí soud člověka za mrtvého, a to i bez návrhu. Druhým způsobem je tedy soudní rozhodnutí o prohlášení za mrtvého (§ 26 odst. 2 NOZ).

Důkaz smrti se uplatní v situacích, kdy není nalezeno tělo zemřelého, či není možná identifikace těla, ale jsou k dispozici jiné důkazy, které s vysokou pravděpodobností dokazují smrt člověka, jako například výpověď očitého svědka, seznamy cestujících apod.<sup>71</sup> Pokud se smrt člověka vzhledem k okolnostem jeví jako jistá a lze ji bezpečně prokázat jinak než prohlídkou zemřelého, nastane důkaz smrti. Jsou tím míněny především případy přírodních katastrof či havárií, jako například požár domu, pád letadla či potopení lodi.<sup>72</sup> Důkaz smrti se uplatňuje nejen v případech nenalezení těla zemřelého, ale také není-li možné nalezené tělo identifikovat úřední prohlídkou těla. Soudní rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého vydávané na základě vysoké pravděpodobnosti smrti je nutné odlišovat od soudního rozhodnutí vydávaného na základě praktické jistoty soudce

---

<sup>69</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 327. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>70</sup> Dle § 84 a § 86 zák. č. 372/2011 Sb., *o zdravotních službách*.

<sup>71</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 140. ISBN 978-80-7478-370-8.

<sup>72</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 329. ISBN 978-80-87576-73-1.

o smrti člověka. Pokud byla osoba nejprve soudem prohlášena za nezvěstnou a poté za mrtvou, hovoříme o domněnce smrti, nikoli o soudním důkazu smrti.<sup>73</sup> Oproti domněnce smrti je tak u důkazu smrti pravděpodobnost smrti vyšší.<sup>74</sup> Domněnka smrti má na rozdíl od rozsudku o prohlášení člověka za mrtvého konstitutivní účinky. Na základě takového rozsudku je presumován skutkový stav, který ve skutečnosti není jistý, ale další osoby a orgány z něj mají vycházet.<sup>75</sup>

V případě soudního důkazu smrti se postupuje obdobně podle ustanovení o prohlášení člověka za mrtvého. Soud rozhoduje rozsudkem, ve kterém určí, že člověk zemřel a kdy se tak stalo.<sup>76</sup> Rozhodnutí o smrti člověka na základě § 26 NOZ (důkaz smrti) má deklaratorní povahu, soudní rozhodnutí tak pouze deklaruje (prohlašuje), že člověk zemřel a takové rozhodnutí nevyvolává účinky.<sup>77</sup>

Souhrnně lze tedy říci, že důkaz smrti se uplatňuje v případech smrti, která se jeví jako jistá, přičemž jistota smrti musí být absolutní. Osoba se tak musela stát obětí události, která musela mít za následek smrt daného člověka (např. pád člověka do propasti před zraky očitých svědků). Objeví-li se i menší pochybnost a nejistota o tom, že člověk mohl takovou událost přežít, nelze postupovat podle § 26 NOZ. Je-li smrt pouze pravděpodobná, ne zcela jistá, není možné člověka prohlásit za mrtvého na základě důkazu smrti. Pokud by nastaly pochybnosti o tom, že je člověk naživu, postupovalo by se podle § 71 NOZ.<sup>78</sup> Rozhodnutí v návaznosti na důkaz smrti (§ 26 NOZ) je formálním prohlášením smrti, rozhodnutí dle § 71 NOZ je prohlášením materiálním.<sup>79</sup>

Ač je u důkazu smrti velmi malá pravděpodobnost, že se člověk prohlášený za mrtvého objeví či bude nalezeno jeho tělo, musí český právní řád u § 26 odst. 2 NOZ (stejně tak i u § 71 NOZ) počítat i s takovou variantou.

---

<sup>73</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 326. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>74</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 106. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>75</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 327. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>76</sup> Tamtéž, s. 329.

<sup>77</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 652. ISSN 1210-6410.

<sup>78</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 187. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>79</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 652. ISSN 1210-6410.

Občanský zákoník řeší tuto problematiku ustanovením § 76 odst. 2, tedy že je postupováno obdobně dle § 76 odst. 1 NOZ. Ač byla osoba prohlášena za mrtvou, nevylučuje to důkaz, že je osoba stále naživu nebo zemřela dříve, či později. Pokud se prokáže, že je osoba stále naživu, k prohlášení člověka za mrtvého se nepřihlíží, ale k obnově manželství či registrovaného partnerství nedojde.<sup>80</sup>

### 2.2.2 Domněnka současné smrti více osob

Institut domněnky současné smrti a s ním související určení pořadí smrti více osob má velký význam především v dědickém právu. Smyslem tohoto institutu je zabránění vázanosti dědické posloupnosti na nejistý časový okamžik. Nelze-li zjistit, v jakém pořadí osoby zemřely (například z lékařských zpráv), § 27 NOZ stanovuje vyvratitelnou skutkovou domněnku, u které platí, že osoby zemřely současně. Ustanovení § 27 NOZ se použije i v případech, ve kterých byly osoby prohlášeny za mrtvé. Prohlášení za mrtvého totiž následuje tehdy, není-li možné zjistit důkaz o okamžiku a času smrti člověka. Domněnka současné smrti (§ 27 zák. č. 89/2012 Sb., NOZ) má přednost před § 26 i § 71 NOZ. Důkaz smrti (§ 26 NOZ) anebo domněnka smrti (§ 71 NOZ) tak nevylučují aplikaci domněnky současné smrti (§ 27 NOZ).<sup>81</sup>

Zákonná skutková domněnka současné smrti více osob nestanovuje konkrétní okamžik smrti člověka. Účelem institutu domněnky současné smrti je proto zabránění zbytečným sporům spojených s komplikovaným určením okamžiku smrti. Svého účelu dosahuje rozdělením důkazního břemene, a to v případech, kdy určitá osoba tvrdí, že osoba A zemřela dříve než osoba B. Kdo takovou skutečnost tvrdí, nese důkazní břemeno. Pokud dotčená osoba neprokáže své tvrzení, předpokládá se, že obě osoby zemřely současně a že mezi nimi vzhledem k této skutečnosti nelze mluvit o sukcesi práv.<sup>82</sup>

---

<sup>80</sup> Dle § 76 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>81</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 188-189. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>82</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 330. ISBN 978-80-87576-73-1.

### 2.2.3 Domněnka místa úmrtí a důkaz opaku

Místo smrti upravuje § 28 NOZ. V případech, kdy není známo místo smrti, se předpokládá, že osoba zemřela tam, kde bylo nalezeno tělo zemřelého (§ 28 odst. 1 NOZ). Zákon myslí také na případy, kdy není tělo zemřelého nalezeno či identifikováno. Člověku, který byl prohlášen za mrtvého a jeho tělo nebylo nalezeno, je stanoveno místo úmrtí jako místo, kde naposledy pobýval živý. Takové místo nemusí být pouze místem, které bylo posledním bydlištěm zemřelého, ale také místo, kde se naposledy zdržoval (kde byl naposledy viděn).<sup>83</sup> V případě stanovení místa úmrtí na základě § 28 odst. 2 NOZ se jedná o nevyvratitelnou právní domněnku, u které není možný důkaz opaku.<sup>84</sup>

Stanovení místa úmrtí je velmi zásadní například z pohledu příslušnosti soudu či jiného orgánu k vedení určitého druhu řízení. Po prohlídce nalezeného těla zemřelého se na základě listu o prohlídce těla zapisuje místo úmrtí do knihy úmrtí. Pokud ovšem nedojde k nálezů nebo identifikaci těla zemřelého, místo smrti se do rozhodnutí o stanovení dne smrti člověka, o kterém rozhoduje soud, neuvádí. Proto zákon stanovuje nevyvratitelnou zákonnou domněnku, podle které se za místo smrti považuje místo, kde člověk naposledy pobýval živý. Takové místo nelze zaměňovat s bydlištěm člověka dle § 80 NOZ.<sup>85</sup>

Důkaz opaku je důkazní prostředek, který v řízení, během kterého došlo k prohlášení člověka za mrtvého, nebyl použit.

Důkaz opaku v řízení, ve kterém má smrt člověka rozhodnou skutečnost, rozděluje důkazní břemeno.<sup>86</sup> Domněnka smrti je domněnkou vyvratitelnou, proto rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého zakládá skutkovou domněnku, a není tak neobvyklý rozpor se skutečností. Ustanovení § 76 NOZ pamatuje na případy, kdy se smrt člověka (nebo stanovené datum smrti) ukáže jako sporná. Lze tak vést proti domněnce smrti důkaz opaku. K tomu je zapotřebí prokázání

---

<sup>83</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 190. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>84</sup> DVORÁK, Jan; Jiří, ŠVESTKA; Michaela, ZUKLÍNOVÁ et al. *Občanské právo hmotné 1. Obecná část. 2. aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 235. ISBN 978-80-7552-187-3.

<sup>85</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 331-332. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>86</sup> Tamtéž, s. 470.

nesprávnosti soudního rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého a předložení důkazu dokazujícího, že je nezvěstná osoba naživu (či zemřela v jiný den). V takovém případě nese důkazní břemeno ten, který se dovolává nesprávnosti rozhodnutí. Mezi dovolené důkazy patří i důkazy nepřímé.<sup>87</sup> Prokáže-li se po prohlášení člověka za mrtvého, že je osoba stále naživu nebo osoba žila v den, od kterého doposud neuplynula ochranná doba pro prohlášení za mrtvého, soud rozhodnutí o prohlášení za mrtvého zruší jak v případě § 76 odst. 1 NOZ, tak v případě § 76 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., NOZ.<sup>88</sup>

## 2.3 Prokázání smrti

Smrt člověka je spojena s určitými právními následky, a to jak v rámci práva hmotného, tak procesního. Z toho důvodu je podstatné smrt právně dokázat. Smrt lze ve většině případech prokázat standardním způsobem, tedy veřejnou listinou (úmrtní list).<sup>89</sup> Pokud nelze tento postup aplikovat, postupuje se podle následujících situací.

### 2.3.1 Jistá smrt a smrt se jeví jako jistá

Dle současného občanského zákoníku lze za jistou smrt považovat smrt v situacích, je-li smrt prokázána veřejnou listinou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem (§ 26 odst. 1 NOZ). Smrt jeví se jako jistá nastane ve chvíli, byl-li člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá, a za těchto okolností bude soudem prohlášen za mrtvého (srov. § 26 odst. 2).<sup>90</sup> Za takové události můžeme považovat letecká, námořní a jiná podobná neštěstí. V návaznosti na zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ustanovení § 13, v situacích, kdy se smrt jeví jako

---

<sup>87</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 479-480. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>88</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 180-181. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>89</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVORÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 138. ISBN 978-80-7478-370-8.

<sup>90</sup> Tamtéž, s. 138.

jistá (§ 26 NOZ), lze řízení o prohlášení člověka za mrtvého zahájit i bez návrhu. Odst. 1 § 13 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních totiž stanovuje, že: „řízení se zahajuje i bez návrhu, není-li zákonem stanoveno, že lze řízení zahájit jen na návrh. Soud řízení zahájí bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení podle tohoto zákona.“<sup>91</sup>

Představíme-li si tak pomyslnou stupnici jistoty smrti člověka, na prvním místě bude důkaz smrti, kdy se smrt jeví jako jistá. Druhé místo obrazně zaujme prohlášení člověka za mrtvého dle § 71 NOZ (situace, ve které osoba nebyla zprvu prohlášena za nezvěstnou) a lze tak mít důvodně za to, že osoba zemřela. Na posledním místě stupnice jistoty smrti stojí prohlášení nezvěstného za mrtvého § 72 NOZ, kdy dochází k vážným pochybnostem o životě nezvěstného, ale jeho smrt není nepochybná.<sup>92</sup>

### 2.3.2 Vysoce pravděpodobná smrt a pochybná smrt

Pokud není smrt člověka jistá, ale jeví se jako vysoce pravděpodobná, neboť lze mít důvodně za to, že člověk zemřel, může soud za jistých okolností člověka prohlásit za mrtvého (§ 71 NOZ). Takové rozhodnutí soudu zakládá domněnku smrti. Základním předpokladem u domněnky smrti pro prohlášení člověka za mrtvého je důvodné přesvědčení soudce, že je člověk po smrti (srov. § 71 odst. 1 NOZ). Tento předpoklad se vztahuje pouze na osoby, které nebyly před prohlášením za mrtvé prohlášené soudem za nezvěstné. Je-li za mrtvého prohlášen člověk, kterého v minulosti soud prohlásil za nezvěstného, klade zákon důraz na podmínku vážných pochybností o jeho životě (§ 72 NOZ).<sup>93</sup>

Na základě vysoké pravděpodobnosti smrti lze řízení o prohlášení člověka za mrtvého zahájit pouze na návrh oprávněné osoby. K podání návrhu je oprávněna osoba, která má na věci právní zájem.

---

<sup>91</sup> Dle § 13 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

<sup>92</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 350. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>93</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 469. ISBN 978-80-87576-73-1.

K prohlášení člověka za mrtvého soudem může dojít i v případě, že je smrt člověka pochybná, přesněji jeho smrt není nepochybná. K tomu ale musí být splněny ostatní předpoklady obsažené v § 72 NOZ.<sup>94</sup>

### 3. Řízení o prohlášení člověka za nezcvištného

Do českého právního řádu bylo prohlášení člověka za nezcvištného (nezcvištnost) zavedeno 1.1. 2014 s účinností nového občanského zákoníku. Právní procesní úprava řízení o prohlášení za nezcvištného je ukotvena v ustanoveních § 50 až § 53 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jako zák. o ZŘS). Řízení o prohlášení člověka za nezcvištného představuje procesní úpravu reagující na nově zavedený institut nezcvištnosti upravený v § 66 až § 70 NOZ.<sup>95</sup> Zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje především nesporná řízení. Nesporné řízení plní preventivní funkci a rozhodnutí má v takovém typu řízení zpravidla konstitutivní charakter.<sup>96</sup> Řízení o prohlášení člověka za nezcvištného je zmíněným řízením nesporným, ve kterém převládá vyšetřovací zásada.<sup>97</sup>

Řízení o prohlášení nezcvištnosti člověka je jakýmsi provizorním, dočasným a částečným řešením právního postavení pohřešované osoby v situaci, kdy není definitivně jisté, že je pohřešovaná osoba naživu a nejsou splněny podmínky pro zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého, neboť neexistuje důkaz smrti.<sup>98</sup>

Jedním z hlavních cílů institutu prohlášení člověka za nezcvištného je právní ochrana nezcvištné osoby a usnadnění právního postavení osob, které jsou v právních poměrech s osobou prohlášenou za nezcvištnou. Je-li osoba nepřítomná (nezcvištná), nemůže tak z logiky věci svým projevem vůle přispět

---

<sup>94</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 138. ISBN 978-80-7478-370-8.

<sup>95</sup> WIPPLINGEROVÁ, Miloslava; Radka, ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna, SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní*. 2. opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. © 2015. s. 38. ISBN 978-80-7478-829-1.

<sup>96</sup> Tamtéž, s. 13.

<sup>97</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 461. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>98</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 75. ISBN 978-80-7400-563-3.



k některým právním jednáním, čímž dojde ke znemožnění dokončení právních jednání osob, které jsou v právním poměru s nezvěstnou osobou. Pro tyto případy, prohlásí-li soud osobu za nezvěstnou, není určitá forma projevu vůle v zákonem stanovených případech potřebná, jako je tomu například v § 67 odst. 1 NOZ.<sup>99</sup> Institut nepotřebnosti projevu vůle nezvěstné osoby ovšem může být do určité míry navrhovatelem zneužit. Ten může v záležitostech, které jsou jemu a nezvěstnému společné, v určité míře jednat a činit bez ohledu na zájmy a práva nezvěstné osoby.<sup>100</sup>

Nezvěstnost lze dělit na nezvěstnost právní a faktickou. Právně nezvěstnou se osoba stane po nabytí právní moci usnesení, kterým byl člověk soudem prohlášen za nezvěstného. Právně nezvěstnou lze prohlásit pouze osobu svéprávnou. V takovém případě lze v řízení o prohlášení člověka za mrtvého osobu prohlásit za mrtvou po uplynutí pětileté lhůty, která započne od konce roku, v němž došlo k právní moci usnesení o prohlášení člověka za nezvěstného. Osoba se ale může stát nezvěstnou i tehdy, aniž by došlo k dřívějšímu prohlášení právní nezvěstnosti, hovoříme tak o tzv. faktické nezvěstnosti. Faktická nezvěstnost vzniká při splnění ustanovení § 74 a § 75 NOZ a může nastat i v případě nesvéprávné osoby. Podmínky pro vznik faktické nezvěstnosti jsou dány kumulativně, musí tak dojít k naplnění všech podmínek. Faktická nezvěstnost navíc nevyvolává hmotněprávní účinky v právních vztazích. V takovém případě je možné osobu za mrtvou prohlásit až po uplynutí sedmi let. Lhůta počíná běžet od konce roku, v němž se objevila poslední zpráva, z níž je patrné, že je osoba naživu.<sup>101</sup>

Řízeními s obdobnými účinky řízení o prohlášení za nezvěstného jsou řízení o svéprávnosti (§ 34-43 zák. o ZŘS), řízení o prohlášení za mrtvého a řízení o ustanovení opatrovníka člověku neznámého pobytu (§ 44 odst. 2 zák. o ZŘS v návaznosti na § 29 odst. 3 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád). Řízení o svéprávnosti dostane před řízením o nezvěstnosti přednost v případě, není-li

---

<sup>99</sup> Dle § 67 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*.

<sup>100</sup> SVOBODA, Karel. Poznámky k řízení o prohlášení člověka za nezvěstného. *Právo a rodina: Rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, roč. 17, č. 2, s. 10. ISSN 1212-866X.

<sup>101</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 112. ISBN 978-80-7400-563-3.

pohřešovaná osoba plně svéprávná či zletilá. Nedisponuje-li pohřešovaná osoba plnou svéprávností, zahájí soud z moci úřední řízení o omezení svéprávnosti. Pokud se vyskytnou důvody k zahájení řízení o prohlášení za mrtvého z úřední povinnosti, zahájí soud toto řízení přednostně před řízením o prohlášení za nezvěstného. Tak je tomu v případě, pokud se pohřešovaná osoba účastnila takové události, že lze vzhledem k okolnostem o jeho smrti hovořit jako o jisté smrti (§ 26 odst. 2 NOZ). Soud je oprávněn podat podnět k zahájení řízení o ustanovení opatrovníka pohřešované osobě, přičemž zváží právní zájem navrhovatele na prohlášení o nezvěstnosti.<sup>102</sup>

### 3.1 Předpoklady k prohlášení člověka za nezvěstného

Aby soud mohl člověka prohlásit za nezvěstného, je zapotřebí nejen svéprávnost osoby, ale také splnění tří materiálních podmínek, které stanovuje § 66 NOZ. Takové předpoklady jsou opuštění bydliště, nepodání o sobě žádné zprávy a o osobě není známo, kde se zdržuje. U prvních dvou podmínek zákon předpokládá, že osoba opustila bydliště ze své vlastní vůle. Je ovšem podstatné nahlížet na věc z objektivního hlediska. Opuštění svého bydliště a nepřítomnost v bydlišti může mít jak příčiny závislé (odcestování), tak nezávislé (únos) na vůli člověka. Z hlediska naplnění podmínky nepodání zprávy je rozhodný také fakt, že o nezvěstném nepodá žádnou zprávu ani třetí osoba. Poslední podmínkou je předpoklad, že o osobě není známo, kde se zdržuje. Tedy není znám její pobyt.<sup>103</sup> Z věty první § 66 odst. 1 NOZ vyplývá, že za nezvěstného může soud prohlásit pouze svéprávnou osobu, z čehož lze odvodit, že nesvéprávnou osobu nelze prohlásit za nezvěstnou. Nesvéprávná osoba totiž disponuje opatrovníkem, který má oprávnění jednat jejím jménem. Za nesvéprávného lze v tomto případě tedy považovat nezletilé děti, neboť ustanovení nepoužívá pojmu zbavení

---

<sup>102</sup> SVOBODA, Karel. Poznámky k řízení o prohlášení člověka za nezvěstného. *Právo a rodina: Rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, roč. 17, č. 2, s. 7-8. ISSN 1212-866X.

<sup>103</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 459-460. ISBN 978-80-87576-73-1.

způsobilosti k právním úkonům.<sup>104</sup> Ze zmíněného odstavce dále vyplývá, že soud osobu může, ale nemusí za nezvěstnou prohlásit.

### 3.2 Pravomoc a příslušnost soudů

Za nezvěstného může občana České republiky prohlásit pouze soud, a to v řízení o prohlášení člověka za nezvěstného. Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného je nesporným civilním řízením. Úprava procesu je obsažena v ustanoveních § 50 až § 53 v zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS.<sup>105</sup> Věcně příslušný je v prvním stupni okresní soud a místně příslušný je soud, který byl naposledy obecným soudem pohřešované osoby, která má být prohlášena za nezvěstnou.<sup>106</sup> Pokud měla pohřešovaná osoba bydliště ve více místech, je možné podat návrh u kteréhokoliv z okresních soudů podle místa bydliště.<sup>107</sup>

### 3.3 Zahájení řízení a účastníci řízení

Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného lze zahájit pouze na návrh (§ 52 zák. o ZŘS), zahájení *ex officio* (z úřední moci) je tak vyloučeno. Návrh na zahájení řízení může podat každý, kdo na tom má právní zájem (manžel, osoba blízká, spoluvlastník, zaměstnavatel, korporace apod). Je tedy podstatné, zda se účinky rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za nezvěstného dotknou právního postavení navrhovatele. Hospodářský či jiný zájem tedy není rozhodný. Právní zájem je tak jeden z věcných předpokladů úspěšnosti návrhu.<sup>108</sup> Nebude-li právní zájem soudem na konkrétním řízení prokázán, návrh účastníka

---

<sup>104</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 321. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>105</sup> Tamtéž, s. 320.

<sup>106</sup> Dle § 50 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

<sup>107</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 160. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>108</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 460. ISBN 978-80-87576-73-1.

řízení na prohlášení člověka za nezvěstného bude zamítnut.<sup>109</sup> Náležitosti návrhu se řídí obecnou úpravou dle § 42 a § 79 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.<sup>110</sup> Z návrhu by měly být jasné rozhodující skutečnosti (např. kdy byl pohřešovaný naposledy spatřen atd.), označení důkazů a právní zájem navrhovatele.<sup>111</sup> Řízení je zahájeno dnem doručení návrhu soudu, je-li návrh podán elektronicky prostřednictvím datové schránky, je řízení zahájeno v okamžiku, kdy je návrh dostupný informačnímu systému určenému k přijímání takového návrhu.<sup>112</sup>

Soud bezprostředně po zahájení řízení o nezvěstnosti učiní předběžný závěr, zda jsou dány předpoklady k prohlášení člověka za nezvěstného, tedy zda se jedná o plně svéprávnou osobu, která opustila bydliště, nepodala o sobě žádnou zprávu a není o ní známo, kde se zdržuje.<sup>113</sup> Dojde-li soud k závěru, že jsou splněny podmínky k prohlášení člověka za nezvěstného, vhodným způsobem (vyhláškou), vyzve pohřešovanou osobu, aby se do tří měsíců přihlásila, a každého, kdo o pohřešované osobě něco ví, aby soudu nebo opatrovníku o pohřešované osobě podal zprávu (tzv. „vyhláškové řízení“).<sup>114</sup> Ustanovení § 53 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS uvádí: „*ve vyhlášce uvede soud podstatné okolnosti případu a oznámí, že po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce rozhodne o prohlášení za nezvěstného, jestliže se pohřešovaný nepřihlásí nebo nedojde-li zpráva o tom, kde se zdržuje. Lhůtu určí soud na 3 měsíce od uveřejnění vyhlášky. Ve vyhlášce je nutno uvést den, kdy lhůta končí.*“<sup>115</sup>

---

<sup>109</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BODEČKOVÁ; Gabriela, BREJCHOVÁ; Luboš, BRIM; Michal, ČERNÝ et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-302): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. © 2014. s. 243. ISBN 978-80-7400-852-8.

<sup>110</sup> Dle § 42 a § 79 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

<sup>111</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 164. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>112</sup> Dle § 82 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

<sup>113</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 167. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>114</sup> ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; Miroslav, HROMADA; Přemysl, RABAN; Stanislav, SVITÁK; Antonín TRIPES et al. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. © 2018. s. 297. ISBN 978-80-7380-714-6.

<sup>115</sup> Dle § 53 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Účastníky řízení jsou pohřešovaní a ten, kdo podle jiného právního předpisu podal soudu oprávněný návrh na zahájení řízení. Člověk, který má být prohlášen za nezvěstného, je v průběhu řízení označován za pohřešovaného. Na rozdíl od řízení o prohlášení člověka za mrtvého není potřeba v řízení o prohlášení člověka za nezvěstného dodržovat žádnou čekací dobu, z čehož plyne, že řízení o prohlášení člověka za nezvěstného lze zahájit ihned po zmizení osoby (pohřešovaného). Soud je oprávněn návrh na zahájení řízení o prohlášení člověka za nezvěstného odmítnout či řízení zastavit.<sup>116</sup>

Na rozdíl od řízení o prohlášení člověka za mrtvého nemá státní zastupitelství oprávnění podat návrh, ani vstoupit do řízení.<sup>117</sup>

### 3.4 Rozhodnutí a opravné prostředky

Soud v řízení o nezvěstnosti rozhoduje formou usnesení. Usnesení o prohlášení člověka za nezvěstného má konstitutivní účinky, kterými se mění, ruší nebo zakládají právní následky v majetkové sféře nezvěstné osoby. Pravděpodobně nejzávažnějším následkem usnesení je fakt, že se v majetkových věcech k osobě nezvěstného nepřihlíží.<sup>118</sup> Konstitutivní rozhodnutí je zapsáno do evidence obyvatel a může mít vliv na případné rozhodování o prohlášení člověka za mrtvého.<sup>119</sup>

V hmotněprávních poměrech mají účinky konstitutivního rozhodnutí dopady na práva nezvěstného. Materiálněprávní účinky rozhodnutí jsou zvláštní svou působností, která působí nejen *ex nunc* (od nynějška; do budoucna), ale v některých případech také *ex tunc* (od tehdy; zpětně) ode dne, kdy nastaly účinky prohlášení člověka za nezvěstného.<sup>120</sup> Zmizení osoby má za důsledek

---

<sup>116</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 327. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>117</sup> SVOBODA, Karel; Šárka, TLÁŠKOVÁ, David, VLÁČIL; Jiří, LEVÝ; Miroslav, HROMADA et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. © 2015. s. 115. ISBN 978-80-7400-788-0.

<sup>118</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 461. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>119</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BODEČKOVÁ; Gabriela, BREJCHOVÁ; Luboš, BRIM; Michal, ČERNÝ et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-302): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. © 2014. s. 244. ISBN 978-80-7400-852-8.

<sup>120</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 462. ISBN 978-80-87576-73-1.

nejistotu v různých právních i osobních vztazích. Dopady nezvěstnosti osoby se dotýkají také osob blízkých, ať už v oblasti citové ztráty, tak také ztráty živitele, ztráty obchodního partnera, zaměstnance apod.<sup>121</sup>

Zákon v některých případech vyžaduje k právnímu jednání souhlas, přivolení, hlasování či jiné konání osoby, které se jednání dotýká. Pokud by právní jednání bylo učiněno bez souhlasu dotčené osoby, mohlo by dojít ke dvojímu následku, a to nevyvolání žádných účinků, nebo k vyvolání účinků sice dojde, ale dotčené osobě je poskytnuta ochrana vůči danému jednání. Taková ochrana spočívá v možnosti podání výpovědi, v námitce neplatnosti právního jednání apod. Jeden z hmotněprávních účinků rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za nezvěstného spočívá v odpadnutí podmínky potřeby udělení souhlasu, odevzdání hlasu či jiného právního konání. K vyvolání právního následku, které bude v souladu s právem, tak není požadováno projevení vůle osoby prohlášené soudem za nezvěstnou.<sup>122</sup> Na nezvěstnou osobu se hledí, jako by neexistovala.

Pravomocné prohlášení člověka za nezvěstného má ovšem hmotněprávní účinky především v majetkových věcech. Jedná-li se tedy o záležitostech týkajících se osobního stavu nezvěstné osoby, nelze upustit od projevení vůle nezvěstného a hovoříme tak o jedné z omezujících podmínek. Druhou omezující podmínkou je povinnost toho, kdo jedná za nezvěstného, činit s přihlédnutím k jeho zájmům.<sup>123</sup> Prohlášení člověka za nezvěstného má výrazné dopady na nakládání a správu jeho majetku, je proto velmi podstatné stanovení dne, který stanovuje vznik těchto účinků. Den, kdy nastaly účinky prohlášení člověka za nezvěstného, stanovuje soud v pravomocném soudním rozhodnutí.<sup>124</sup> V zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel je uvedeno, že do informačního systému evidence obyvatel se uvede den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za nezvěstného uveden jako den, kdy nastaly účinky prohlášení za nezvěstného.<sup>125</sup>

---

<sup>121</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 317. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>122</sup> Tamtéž, s. 462.

<sup>123</sup> Tamtéž, s. 463.

<sup>124</sup> Tamtéž, s. 465.

<sup>125</sup> Zák. č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel.

Mezi opravné prostředky, které lze proti rozhodnutí podat, řadíme odvolání, které soud může přezkoumat i bez odvolacího důvodu. V odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které před soudem prvního stupně nebyly uplatněny.<sup>126</sup>

K možnosti zrušení rozhodnutí o prohlášení člověka za mrtvého se občanský zákoník nevyjadřuje. Platný občanský zákoník pouze upravuje, že prohlášení člověka za nezvěstného ze zákona pozbývá v určitých situacích účinků.<sup>127</sup>

### 3.5 Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného ve francouzské právní úpravě

Občanský zákoník Francie vstoupil v platnost v roce 1804 a některé z jeho ustanovení jsou platné dodnes. Francouzská právní úprava zná prohlášení nezvěstnosti, ale svými účinky není shodná s § 67 NOZ. Francouzský občanský zákoník používá prohlášení nezvěstnosti jako mezistupeň před prohlášením osoby za mrtvou, a zároveň pojí prohlášení člověka za nezvěstného s ustanovením opatrovníka.<sup>128</sup> Stejně jako v České republice o nepřítomnosti rozhoduje soud, a to na návrh. Na rozdíl od české právní úpravy lze dle francouzského občanského zákoníku nezvěstného za mrtvého prohlásit až po uplynutí 10 let ode dne vydání rozhodnutí o presumpci nepřítomnosti. Nedojde-li k takovému rozhodnutí, dochází k prodloužení lhůty na 20 let.<sup>129</sup> Občanský zákoník Francie (s názvem *Code civil des Français*) upravuje nezvěstnost v kapitole páté pod články 112 až 132.<sup>130</sup> Francouzská právní úprava

---

<sup>126</sup> SVOBODA, Karel; Šárka, TLÁŠKOVÁ, David, VLÁČIL; Jiří, LEVÝ; Miroslav, HROMADA et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. © 2015. s. 120-121. ISBN 978-80-7400-788-0.

<sup>127</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 328. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>128</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BODEČKOVÁ; Gabriela, BREJCHOVÁ; Luboš, BRIM; Michal, ČERNÝ et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-302): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. © 2014. s. 240. ISBN 978-80-7400-852-8.

<sup>129</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 318. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>130</sup> RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. *Code civil*: Liberté, Égalité, Fraternité. Legifrance. Online. Dostupné z: [https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section\\_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117694/#LEGISCTA000006117694](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117694/#LEGISCTA000006117694) [citováno 2024-02-07].

klade velký význam na ochranu zájmů nejen nezvěstného, ale i nejbližší rodiny dotčené osoby. Článek 113 francouzského občanského zákoníku je celý věnován právě zastupování nezvěstné osoby a poskytnutím ochrany její osobě. Mezi takovou ochranu patří například jmenování zástupce nezvěstného, který jedná jménem nezvěstného a spravuje jeho majetek. Česká republika oproti tomu klade důraz především na ochranu zájmů třetích osob, které mají s nezvěstným právní vztahy. To můžeme vyčíst z § 67 NOZ, ze kterého vyplývá, že právní jednání třetích osob je platné či účinné i bez projevu vůle nezvěstné osoby.<sup>131</sup>

V občanském zákoníku Francie je stanoveno, že na návrh manžela nezvěstného nebo osoby, která na tom má právní zájem, může stanovit částku, kterou musí poručník přispět na náklady spojené s domácností, výživu rodiny či platbu výživného.<sup>132</sup>

### 3.6 Statistiky řízení o prohlášení za nezvěstného

Na základě zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím jsem dne 29.1. 2024 zaslala žádost k Okresnímu soudu Praha-západ o poskytnutí informace k počtu skončených řízení o prohlášení za nezvěstného v období 2014-2024. Po lustraci v interním systému soudu mi bylo sděleno, že ve zmíněném období bylo skončeno 1 řízení o prohlášení za nezvěstného, přičemž toto řízení skončilo zastavením (viz. příloha – obrázek č. 1).

Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného jsou evidována u okresních soudů. V níže uvedených tabulkách jsou shrnuty statistiky, které jsem pro účely této práce čerpala z webových stránek české justice ([www.justice.cz](http://www.justice.cz), kategorie statistiky – přehledy agend), kterou spravuje Ministerstvo spravedlnosti ČR. V tabulce č. 1 jsou vyhodnoceny statistiky od roku 2014 do roku 2023 z obvodních soudů hlavního města Prahy, okresních soudů středočeských (Středočeský kraj) a okresních soudů jihomoravských (Jihomoravský kraj), jakožto výběru krajů

---

<sup>131</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 319-320. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>132</sup> Tamtéž, s. 333.



s největším počtem obyvatelstva. Ze třech zmíněných krajů dosáhl největšího počtu vyřízených věcí Jihomoravský kraj (počet 19), hlavní město Praha a Středočeský kraj mají stejný počet vyřízených věcí (počet 14) týkajících se prohlášení člověka za nezvěstného. Ze statistických dat soudů vyplývá, že za období posledních deseti let účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., NOZ a zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS a institutu řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, došlo na území České republiky k vyřízení 101 řízení týkajících se této věci a k 69 nevyřízeným řízením, z čehož největší počet vyřízených řízení proběhl v roce 2016 (počet 19). V tabulce č. 2 jsou uvedené statistiky z posledních deseti let z hlediska celého území ČR. Nejmenší počet vyřízených řízení dosahuje Jihočeský kraj (od roku 2014 do roku 2023 došlo k vyřízení 4 řízení) a k největšímu počtu vyřízených řízení za posledních deset let došlo v Jihomoravském kraji. K nejméně pravomocně skončenému počtu řízení (počet 3) ve věci nezvěstnosti došlo v roce 2020, přičemž jedním z hlavních důvodů menšího počtu vyřízených řízení mohla být celosvětová pandemie covid-19 a s ní spojené restriktce.<sup>133</sup>

Vyřízená a nevyřízená řízení (kraje)						
	Hl. město Praha		Středočeský		Jihomoravský	
	Vyřízeno	Nevyřízeno	Vyřízeno	Nevyřízeno	Vyřízeno	Nevyřízeno
<b>2014</b>	0	1	0	3	1	1
<b>2015</b>	4	2	3	4	1	2
<b>2016</b>	2	1	5	1	3	2
<b>2017</b>	2	0	1	1	1	0
<b>2018</b>	1	0	1	1	1	2
<b>2019</b>	0	1	2	0	4	1
<b>2020</b>	1	0	0	0	1	0
<b>2021</b>	1	1	0	0	2	1
<b>2022</b>	1	2	1	1	1	2
<b>2023</b>	2	3	1	0	4	1
<b>Σ</b>	<b>14</b>	<b>11</b>	<b>14</b>	<b>11</b>	<b>19</b>	<b>12</b>

Tabulka č. 1 - Vyřízená a nevyřízená řízení o prohlášení za nezvěstného (kraje)

<sup>133</sup> MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Statistika a výkaznictví – přehledy agend (prohlášení za mrtvého u OS). *InfoData*. Online. 2024, 2008-2024. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html> [citováno 2024-01-30].

Vyřizená řízení 2014-2023 (ČR)										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Hl. město Praha	0	4	2	2	1	0	1	1	1	2
Středočeský	0	3	5	1	1	2	0	0	1	1
Jihočeský	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1
Západočeský	1	2	0	0	0	1	0	0	3	0
Severočeský	1	1	2	2	1	0	0	0	3	2
Východočeský	1	2	3	0	0	4	0	2	0	1
Jihomoravský	1	1	3	1	1	4	1	2	1	4
Severomoravský	1	3	4	0	4	1	1	1	3	0
Σ	5	17	19	6	8	12	3	7	13	11

Tabulka č. 2 - Vyřizená řízení prohlášení za neznámého 2014-2023 (ČR)

#### 4. Řízení o prohlášení člověka za mrtvého

Řízení o prohlášení člověka za mrtvého je procesním odrazem právní úpravy § 71 až § 76 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.<sup>134</sup> Řízení o prohlášení za mrtvého je upraveno zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS (§ 54 - § 58) a je obsaženo v taxativním výčtu § 2 písm. b) zmíněného zákona. Řízení o prohlášení za mrtvého je nesporným řízením, neboť předmětem takového řízení není právní spor proti sobě stojících osob.<sup>135</sup>

Řízení o prohlášení člověka za mrtvého je primární proces, který s absolutní jistotou odstraňuje pochyby o právním stavu pohřešované osoby. Proces řízení o prohlášení člověka za mrtvého doprovází a doplňují řízení o prohlášení neznámosti a řízení o určení data smrti. Řízení o určení data smrti se koná v případech, kdy je smrt člověka nepochybná a smrt již byla zaevidována do matriční knihy smrti, ovšem bez určeného data smrti.<sup>136</sup>

<sup>134</sup> NEČAS, Petr a Pavel Blažek. *Důvodová zpráva k zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních*. Online. 2013. Dostupné z: [https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id\\_org=450018&id\\_dokumenty=1678740](https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678740) [citováno 2024-02-20].

<sup>135</sup> JURÁŠ, Marek. *Domněnka smrti v procesní perspektivě: Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 653. ISSN 1210-6410.

<sup>136</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 75. ISBN 978-80-7400-563-3.

Podle hmotného práva rozlišujeme několik situací, kdy lze mít za to, že člověk zemřel. První ze situací je existence veřejné listiny vystavené po prohlídce těla zemřelého (§ 26 odst. 1 NOZ). Dojde-li ke zjištění smrti člověka tímto způsobem, nemá soud pravomoc k zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého. Druhou situací rozumíme stav, kdy smrt člověka nelze zjistit veřejnou listinou a lze ji konstatovat na základě důkazu smrti. Za důkaz smrti se považuje událost, kterou osoba vzhledem k okolnostem nemohla přežít. K posouzení existence důkazu smrti je oprávněn pouze soud. Jestliže není úmrtního listu, ani nebyl předložen důkaz smrti, je soud oprávněn zahájit řízení o prohlášení člověka za mrtvého pro skutkové okolnosti, na jejichž základě lze předpokládat, že osoba zemřela. Hovoříme tak o domněnce smrti.<sup>137</sup> V případě, že byl člověk prohlášen za nezvěstného, jsou předpokladem pro prohlášení za mrtvého rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za nezvěstného, vážné pochybnosti o životě nezvěstného a uplynutí ochranné doby (5 let). Pokud soudem k prohlášení za nezvěstného nedošlo a osoba se stala nezvěstnou pouze fakticky (§ 74 NOZ), je předpokladem pro prohlášení za mrtvého faktická nezvěstnost, musí být předpoklad, že člověk zemřel a musí dojít k uplynutí ochranné doby (7 let).<sup>138</sup>

#### 4.1 Pravomoc a příslušnost soudu

Procesní úprava týkající se řízení o prohlášení člověka za mrtvého je upravena v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních v § 54 až § 58. Pravomoc k řízení o prohlášení člověka za mrtvého je stanovena pouze a výlučně soudu. Věcně příslušný je okresní soud a místní příslušnost soudu je upravena v § 54 zák. o ZŘS.<sup>139</sup> Místně příslušný je soud, který byl posledním obecným soudem osoby, která má být prohlášena za mrtvou.<sup>140</sup>

---

<sup>137</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 93-94. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>138</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 171-172. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>139</sup> ŠIMON & ŠÍPEK S.R.O. *Prohlášení člověka za mrtvého. Weburny (místo odpočinku)*. Online. 2022, 21.11.2022. Dostupné z: <https://www.weburny.cz/a/prohlaseni-cloveka-za-mrtveho> [citováno 2024-01-30].

<sup>140</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 170. ISBN 978-80-7478-869-7.

Je-li osoba, o níž má být soudem rozhodnuto o prohlášení za mrtvého, cizincem, může cizince soud v České republice prohlásit za mrtvého nebo nezvěstného na základě § 39 a § 40 zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém pouze v případech právních následků pro státní občany České republiky, pro osoby s obvyklým pobytem v České republice nebo pro majetek, který je v České republice, jak vyplývá z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.7. 2023, sp. zn. 24 Nd 408/2023.<sup>141</sup> Ve věcech prohlášení za mrtvého nebo prohlášení za nezvěstného český soud vždy použije úpravu českého hmotného práva.<sup>142</sup> Ze zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, vyplývá, že soud, který pravomocně rozhodne o prohlášení cizince na mrtvého nebo za nezvěstného, je povinen tuto informaci předat útvaru policie příslušného podle místa hlášeného pobytu cizince.<sup>143</sup>

## 4.2 Zahájení procesu a procesní podmínky

Z procedurálního pohledu a s ohledem na právo hmotné lze rozlišovat dva typy řízení o prohlášení člověka za mrtvého. Prvním z nich je řízení na základě důkazu smrti, jehož právní základ nalezneme v § 26 odst. 2 NOZ. Na druhé straně řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti má právní základ v § 71 NOZ.<sup>144</sup> V případě řízení o prohlášení za mrtvého na základě domněnky smrti je podstatná skutečnost, na jejímž základě soud prohlásí osobu za mrtvou, zda se člověk stal nezvěstným, nebo byl nezvěstným prohlášen soudem.<sup>145</sup> Soud k zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti vyžaduje písemný návrh, bez něhož nemůže dojít k zahájení řízení a následnému rozhodnutí.<sup>146</sup> Jedná se tak výlučně o návrhové řízení. Dojde-li soud k závěru, že navrhovatel nemá k zahájení řízení právní zájem, návrh

---

<sup>141</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.7. 2023, sp. zn. 24 Nd 408/2023. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/178656/>. [paywall]. [citováno 2024-02-09].

<sup>142</sup> Zák. č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

<sup>143</sup> Zák. č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky.

<sup>144</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 94. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>145</sup> WINTEROVÁ, Alena; Alena, MACKOVÁ; Josef, SALAČ; Miroslav, SEDLÁČEK; František, ZOULÍK et al. *Civilní právo procesní: Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. © 2018. s. 382. ISBN 978-80-7502-298-1.

<sup>146</sup> Dle § 55 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

zamítne a řízení nezahájí.<sup>147</sup> Oproti tomu, jde-li o prohlášení osoby za mrtvou v případě důkazu smrti, je možné řízení zahájit i bez návrhu. Návrh na zahájení řízení může podat pouze osoba, která je k podání návrhu legitimována. Půjde o osoby, které mají na věci právní zájem, tedy jejichž právní poměry budou rozhodnutím soudu dotčeny. Jedná se tak o rodiče, potomky, manžela či dědice osoby, která má být prohlášena za mrtvou.<sup>148</sup>

Z usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.9. 2004 se sp. zn. 21 Cdo 653/2004 vyplývá, že nezvěstná fyzická osoba, která má být soudem prohlášena za mrtvou, musí být v řízení řádně identifikována, aby nebylo pochyb, které fyzické osoby se řízení týká. V návrhu musí být uvedeny takové údaje, které soudu umožní obstarání všech potřebných informací k řádné identifikaci nezvěstného prostřednictvím svého vlastního šetření.<sup>149</sup> Návrh tedy musí obsahovat identifikační údaje navrhovatele, identifikační údaje člověka, který má být prohlášen za mrtvého, konkrétní skutkové okolnosti, které mají vést k závěru důkazu smrti (tedy že je osoba mrtvá) nebo domněnce smrti (tedy že je osoba pravděpodobně mrtvá), musí být patrné, čeho se se navrhovatel domáhá a uvést konkrétní skutečnosti, na jejichž základě dovozuje právní zájem.<sup>150</sup> Řízení o prohlášení člověka za mrtvého může být zahájeno nejen na návrh osoby, která na tom má právní zájem, ale také doručením usnesení soudu do vlastních rukou účastníkům. Dle § 13 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS nelze proti takovému usnesení podat řádný opravný prostředek odvolání.<sup>151</sup>

Řízení o prohlášení za mrtvého je ovládáno vyšetřovací zásadou. Soud má tak za povinnost shromáždit veškeré potřebné údaje a důkazy tak, aby byl skutkový stav věci zjištěn v co největší míře a věc tak mohla být náležitě rozhodnuta. V řízení o prohlášení za mrtvého na základě domněnky smrti ovšem navrhovatel musí uvést konkrétní právní zájem na vyřízení věci. Pakliže není

---

<sup>147</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 107. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>148</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 348. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>149</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.9. 2004, sp. zn. 21 Cdo 653/2004. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/30084/>. [paywall]. [citováno 2024-02-15]

<sup>150</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 101. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>151</sup> Dle § 13 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

v možnostech soudu tuto skutečnost prověřit, je navrhovatel zatížen důkazním břemenem k dokázání právního zájmu k výsledku řízení.<sup>152</sup> Z rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 5.5. 2020 s č.j. 20 Nc 4050/2017-191 o prohlášení za mrtvého, který mi byl v anonymizované podobě soudem poskytnut na základě žádosti dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím navíc vyplývá, že soud v návrhovém řízení nemůže překročit návrh účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se účastníci domáhají. Soud může návrh překročit pouze v případě, je-li řízení možno zahájit i bez návrhu.<sup>153</sup>

V české právní úpravě jsou řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti a řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě důkazu smrti pojímána jako samostatná, oddělená řízení.<sup>154</sup> Jejich vzájemná nemožnost provázání je podstatná právě především z pohledu zahájení řízení, neboť pouze řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě důkazu smrti lze zahájit z moci úřední. Dalším znatelným rozdílem je vyhovění návrhu na zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti až po uplynutí zákonných lhůt (srov. § 73 až § 75 NOZ).<sup>155</sup>

### 4.3 Účastníci řízení

Účastníkem řízení je navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech je v řízení jednáno. Vychází se z definice uvedené v § 6 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS.<sup>156</sup> Účastníkem je tak nejen osoba, která má být prohlášena za mrtvou, ale také její manžel (registrovaný partner), nezletilé děti a další osoby, které mají nárok na dědictví osoby, která má být prohlášena za mrtvou. Účastníky řízení ale není možné zaměňovat s osobami, které mají právní zájem na podání návrhu (navrhovatel). Právo podat návrh a tím v určitých

---

<sup>152</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 102. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>153</sup> Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 5.5. 2020, č.j. 20 Nc 4050/2017-191. Dostupné na základě žádosti dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím podané dne 9.2. 2024.

<sup>154</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 94. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>155</sup> Tamtéž, s. 94-95.

<sup>156</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 349. ISBN 978-80-7400-529-9.

případech zahájit řízení náleží osobám, kterým je tento status dán přímo existencí člověka, který má být prohlášen za mrtvého. Hovoříme o manželovi a registrovaném partnerovi, jelikož výsledek řízení (prohlášení člověka za mrtvého) má za následek zánik manželství či registrovaného partnerství. Navrhovatel ve svém návrhu označí osoby, které jsou dle jeho přesvědčení účastníky řízení. Nesprávné označení účastníků ale nezakládá povinnost soudu návrh odmítnout. Okruh účastníků je dán zákonem a nezávisí na vůli navrhovatele.<sup>157</sup>

Mezi zvláštní subjekt, který má právo podat návrh na zahájení řízení a vstoupit tak do řízení o prohlášení za mrtvého, aniž by na výsledku řízení měl právní zájem, je státní zastupitelství. Státní zastupitelství v řízení hájí veřejný zájem na projednávání věci. Účastníkem řízení se státní zastupitelství stává okamžikem doručení návrhu na zahájení řízení či okamžikem oznámení o vstupu do takového řízení.<sup>158</sup>

Soud na základě § 29 odst. 1 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ustanoví člověku, o němž se v řízení jedná a který v řízení nemůže samostatně jednat, procesního opatrovníka (pokud k tomu nedošlo již v řízení dle § 44 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS). Opatrovník má právní zájem na zahájení řízení o prohlášení za mrtvého. Je-li opatrovník vybírán z blízkých osob osoby nezvěstné, není možné zvolit za opatrovníka osobu, jejíž právní a osobní zájmy by mohly být negativně, či pozitivně ovlivněny výsledkem řízení (prohlášením člověka za mrtvého).<sup>159</sup>

#### 4.4 Průběh řízení

Řízení o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti lze vést dvěma způsoby. Tyto dva podtypy jsou od sebe vzájemně výrazně odlišné, a to především z procedurálního pohledu. Řízení, které se svou pravděpodobností smrti podobá důkazu smrti, tedy řízení konané o člověku,

---

<sup>157</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 98-99. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>158</sup> Tamtéž, s. 100.

<sup>159</sup> Tamtéž, s. 100.

o němž lze mít důvodně za to, že zemřel, aniž by se stal právně, či fakticky nezvěstným (§ 71 NOZ), a řízení konané o člověku, který je nezvěstný a jsou vedeny vážné pochybnosti o jeho životě, ale jeho smrt není nepochybná (§ 72 NOZ). Dle prvního z typů (§ 71 NOZ) lze soudem prohlásit člověka bez dalšího za mrtvého, a to na návrh osoby, která má na výsledku věci právní zájem a lze mít důvodně za to, že člověk zemřel. Dle druhého z typů (§ 72 a násl. NOZ) lze za mrtvého prohlásit nezvěstného člověka, o němž jsou vážné pochybnosti, zda je naživu, přestože jeho smrt není nepochybná, až po uplynutí zákonem stanovených lhůt (§ 73-75). Prohlásit nezvěstného člověka za mrtvého bez uplynutí zákonem uvedených lhůt by mohlo být považováno za zásah do práv zakotvených v zák. č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, jako například uskutečňovat soukromoprávní jednání. Jediná výjimka, kdy lze prohlásit člověka za mrtvého bez uplynutí lhůt, je v případě předložení důkazu smrti.<sup>160</sup>

Ztotožňuji se s názorem, že ustanovení § 71 NOZ by ale mohlo být pokládáno za uvozující ustanovení, které by mělo následujícím ustanovením poskytnout základní výkladový rámec. Je tak nutné aplikovat ustanovení § 71 a § 72 NOZ společně, nikoliv zvlášť, neboť každý člověk, který má být prohlášen za mrtvého na základě domněnky smrti, je nezvěstný, aniž by existoval důkaz smrti.<sup>161</sup>

#### 4.5 Rozhodnutí a opravné prostředky

Má-li soud dostatečné množství důkazů a nashromážděných skutečností nasvědčujících tomu, že daná osoba nežije, rozhoduje ve věci řízení o prohlášení člověka za mrtvého rozsudkem. V enunciátu rozsudku soud prohlásí dotyčnou osobu za mrtvou a zároveň stanoví den, který platí za den smrti (důkaz smrti) nebo den, který se pokládá za den její smrti (domněnka smrti). Rozsudek ve věcech osobního stavu působí *erga omnes*, je tak závazný pro každého

---

<sup>160</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 96. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>161</sup> Tamtéž, s. 96-97.



(§ 27 zák. o ZŘS).<sup>162</sup> Je-li rozhodnutí vydáno na základě § 71 NOZ (vysoké pravděpodobnosti smrti), má takové rozhodnutí konstitutivní charakter.<sup>163</sup>

Na základě takového rozsudku a po okamžiku nabytí právní moci rozsudku lze vystavit úmrtní list. Rozhodnutí soudu je zapsáno do evidence obyvatel, do které se uvede den smrti, který osoba nepřežila a datum nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za mrtvého. Dle § 10 odst. 4 zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení je k provedení zápisu do knihy úmrtí o rozhodnutí soudu o prohlášení člověka za mrtvého oprávněn příslušný Úřad městské části Prahy 1.<sup>164</sup>

Proti rozsudku soudu prvního stupně je možné podat řádný opravný prostředek odvolání. Odvolání proti rozhodnutí nemá odkladný účinek. Soud prvního stupně předloží spis soudu druhého stupně (odvolacímu soudu), a to bez zbytečného odkladu po doručení odvolání. Odvolací soud je povinen o odvolání rozhodnout nejpozději do jednoho měsíce od předložení spisu soudu prvního stupně. Soud druhého stupně projednává odvolání v režimu úplné apelace. Soud je povinen zjišťovat podstatná fakta důležitá pro rozhodnutí. V řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly u soudu prvního stupně uplatněny. K těm odvolací soud přihlédne.<sup>165</sup>

U žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost není soud vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhal přezkoumání rozhodnutí, pokud bylo možné řízení zahájit i bez návrhu.<sup>166</sup>

#### 4.5.1 Zrušení, změna a účinnost rozhodnutí

Jak již ze samotného názvu domněnky smrti vyplývá, prohlášení člověka za mrtvého je stanoveno pouze na základě domněnky, a proto zákon dovoluje zrušení či změnu rozsudku. Ke zrušení rozsudku o prohlášení člověka za mrtvého

---

<sup>162</sup> WINTEROVÁ, Alena; Alena, MACKOVÁ; Josef, SALAČ; Miroslav, SEDLÁČEK; František, ZOULÍK et al. *Civilní právo procesní: Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. © 2018. s. 364-365. ISBN 978-80-7502-298-1.

<sup>163</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 650. ISSN 1210-6410.

<sup>164</sup> Dle § 10 odst. 4 zák. č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení.

<sup>165</sup> Dle § 28 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

<sup>166</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 105. ISBN 978-80-7400-563-3.

může dojít pouze tehdy, prokáže-li se, že dotyčná osoba žije (§ 57 zák. o ZŘS). Jestliže dotyčná osoba zemřela v pozdější den, než který byl stanoven soudem v původním rozsudku, přistoupí soud ke změně rozsudku. Se zrušením a změnou rozsudku souvisí následné zrušení nebo změna nejen úmrtního listu, ale také dalších významných listů a dokumentů, které jsou potřebné pro další soudní řízení.<sup>167</sup> Případů, kdy se osoba prohlášena za mrtvou znovu objeví, není v České republice mnoho. Mezi jeden z případů patří návrat Františka Střítežského, který se stal nezvěstným v roce 1994. Pan Střítežský byl Okresním soudem v Šumperku na návrh manželky v roce 1998 prohlášen za mrtvého. V roce 2009 se pan Střítežský znovu objevil a v roce 2010 soud na základě listinných důkazů, svědectví příbuzných osob a DNA analýzy rozhodl o zrušení rozsudku prohlášení za mrtvého.<sup>168</sup>

Rozsudek, jímž soud prohlašuje člověka za mrtvého, je závazný pro každého. Rozsudek má konstitutivní charakter, kterým se zakládají, mění nebo ruší právní vztahy. Působnost účinků rozhodnutí ale může způsobit výkladový problém, neboť zákon soudu neukládá povinnosti v rozhodnutí uvést den, ve kterém nastaly účinky takového rozhodnutí (zda účinky nastávají *ex tunc* či *ex nunc*).<sup>169</sup> Konstitutivní charakter se ovšem projevuje především v účincích *ex nunc*, tedy působící od nynějška. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27.6. 2006 se sp. zn. 33 Odo 240/2005 stanovuje, že rozhodnutí o prohlášení za mrtvého působí *ex nunc* a nemá zpětnou účinnost, ačkoliv v některých případech mohou být účinky výslovně stanoveny se zpětnou účinností.<sup>170</sup>

---

<sup>167</sup> ŠIMON & ŠÍPEK S.R.O. *Prohlášení člověka za mrtvého. Weburny (místo odpočinku)*. Online. 2022, 21.11.2022. Dostupné z: <https://www.weburny.cz/a/prohlaseni-cloveka-za-mrtveho> [citováno 2024-01-30].

<sup>168</sup> VLTAVA LABE MEDIA A.S. *Byl prohlášen za mrtvého, po 15 letech se vrátil*. KUBOVÁ, Hana. Denik.cz. Online. 2010, 7.4. 2010. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/byl-prohlasen-za-mrtveho-20100407.html> [citováno 2024-02-09].

<sup>169</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 649. ISSN 1210-6410.

<sup>170</sup> Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6. 2006, sp. zn. 33 Odo 240/2005. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/33-odo-240-2005> [citováno 2024-02-22].

## 4.6 Určení data smrti

Datum smrti se zapisuje do matriční knihy úmrtí a za datum smrti člověka je považován den, který je zanesen do listu o prohlídce zemřelého na základě prohlídky těla zemřelého. Nebylo-li možné provést prohlídku těla zemřelého, je za den smrti stanoven termín, který je jako den smrti stanoven v rozsudku o prohlášení člověka za mrtvého.<sup>171</sup> Soud ve výrokové části rozsudku spolu s prohlášením dotyčného za mrtvého stanoví den smrti, který nezvěstný zřejmě nepřežil (§ 56 odst. 2 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS). Rozsudek soud doručí všem účastníkům řízení a také matričnímu úřadu. Jedná-li se o osobu nezvěstnou, je dnem smrti den, který s největší pravděpodobností dotyčná osoba nepřežila.<sup>172</sup> Důkazní břemeno je na straně soudu a je tak jeho povinností zjistit v řízení o prohlášení člověka za mrtvého den, který nezvěstný zřejmě nepřežil. V praxi ale mohou nastat situace, kdy soud den smrti, který nezvěstný nepřežil, nezjistí. Současná právní úprava neobsahuje ustanovení o tom, jak v takových případech postupovat. Za den smrti se tak nabízí stanovit den, který vychází na poslední den pětileté lhůty podle § 73 NOZ. K takovému postupu se uchylovala nejen starší právní úprava (viz § 7 odst. 2 zák. č. 141/1950 Sb., NOZ), ale takový postup také přispívá k ochraně právního postavení nezvěstného.<sup>173</sup>

Správné stanovení data smrti je rovněž důležité například pro dědické řízení. Občanský zákoník využívá při nabytí dědictví princip delace, to znamená nabytí dědictví smrtí zůstavitele.<sup>174</sup> K nabytí dědictví se vyjadřuje § 1479 NOZ. Soupis veškerého majetku dotyčné osoby se provádí právě ke stanovenému datu smrti. Za den smrti se v případě domněnky smrti na základě vysoké pravděpodobnosti pokládá den, který je stanoven v rozhodnutí soudu.<sup>175</sup>

---

<sup>171</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 77-81. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>172</sup> ŠIMON & ŠÍPEK S.R.O. *Prohlášení člověka za mrtvého. Weburny (místo odpočinku)*. Online. 2022, 21.11.2022. Dostupné z: <https://www.weburny.cz/a/prohlaseni-cloveka-za-mrtveho> [citováno 2024-01-30].

<sup>173</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 474. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>174</sup> HURDÍK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. s. 290. ISBN 978-80-7380-718-4.

<sup>175</sup> JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 650. ISSN 1210-6410.

S určením data smrti souvisí řízení o stanovení data smrti, jehož smyslem je vyřešení situace, kdy matriční úřad nezjistil datum smrti, přestože je člověk nepochybně mrtev a jeho smrt byla matričním úřadem zaevidována. Jestliže datum smrti doprovází pochybnosti, je nutné provést důkladné šetření a na základě výsledků šetření (a to i na základě pouhé pravděpodobnosti) konstituuje datum smrti civilní soud. Matriční úřad je oprávněn zaznamenat termín smrti do úřední evidence v případě, kdy stanovení data nedoprovází pochybnosti a určení data má pouze evidenční charakter.<sup>176</sup>

Ustanovení § 58 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS pamatuje na případy, zjistí-li soud dodatečně, že osoba, která byla prohlášena za mrtvou, zemřela jiného dne, nebo se nemohla dne, který soud stanovil za den smrti, dožít. Soud tak rozhodne o změně dne, který je uvedený v rozsudku za den smrti.<sup>177</sup>

#### 4.7 Právní následky prohlášení osoby za mrtvou

Je nutné poznamenat, že prohlášení člověka za mrtvého je z hlediska důsledků nejzávažnějším řešením, neboť důsledky spojené se smrtí jsou zásadní. Mezi základní následek prohlášení člověka za mrtvého patří zánik jeho právní osobnosti, neboť na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel (§ 71 odst. 2 NOZ).<sup>178</sup> Za mrtvého může být prohlášen jak člověk, o němž je jisto, že zemřel, tak osoba, u níž se smrt jeví jako vysoce pravděpodobná. Rozhodnutí, kterým se prohlašuje člověk za mrtvého (jeho smrt se jeví jako vysoce pravděpodobná), zasahuje přímo do právních poměrů. Zakládá domněnku smrti, čímž konstituuje existenci právně relevantní skutečnosti – smrt. Vystává však otázka, zda takové rozhodnutí působí již ode dne, který byl v rozhodnutí stanoven jako den smrti, nebo až po nabytí právní moci takového rozhodnutí. Rozhodnutí, zda bude pravomocné rozhodnutí působit i zpětně, či zda bude působit pouze do budoucna, leží zcela na zákonodárci.

---

<sup>176</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I.* Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 76. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>177</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 181. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>178</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I.* Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 124-125. ISBN 978-80-7400-563-3.

Obecně ale platí, že konstitutivní účinky působí od nabytí právní moci *ex nunc* (do budoucna). Zpětná účinnost by měla být výslovně uvedena, jako je tomu například u § 71 odst. 2 (zánik manželství; registrovaného partnerství).<sup>179</sup> Působení rozhodnutí prohlášení za mrtvého by mělo *ex tunc* působit pouze v zákonem stanovených případech.

#### 4.7.1 Následky smrti člověka – majetková a osobnostní práva

Předmětem řízení o prohlášení za mrtvého je určení právní skutečnosti, která je významná pro zánik právní osobnosti.<sup>180</sup> Smrt člověka je skutečností, se kterou se pojí různé právní následky. Jak již bylo zmíněno, mezi jedny z nejdůležitějších následků patří vznik dědického práva (kapitola 4.6).

Následkem prohlášení člověka za mrtvého, na rozdíl od řízení o prohlášení za nezvěstného, je tedy zánik právní osobnosti (způsobilst mít v mezích právního řádu práva a povinnosti).<sup>181</sup> V případě, že dojde k prohlášení člověka za mrtvého, posuzují se majetkové poměry ke dni určenému soudem jako den smrti manžela.<sup>182</sup>

#### 4.8 Statistiky řízení o prohlášení za mrtvého

Na základě zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím jsem dne 29.1. 2024 zaslala žádost k Okresnímu soudu Praha-západ o poskytnutí informace k počtu skončených řízení o prohlášení člověka za mrtvého mezi roky 2014-2024 (po datum 31.1. 2024). Po lustraci v interním systému soudu mi bylo sděleno, že za zmíněné období byla skončena 2 řízení o prohlášení za mrtvého (viz. příloha – obrázek č. 1).

<sup>179</sup> MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. s. 471-472. ISBN 978-80-87576-73-1.

<sup>180</sup> WINTEROVÁ, Alena; Alena, MACKOVÁ; Josef, SALAČ; Miroslav, SEDLÁČEK; František, ZOULÍK et al. *Civilní právo procesní: Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. © 2018. s. 381. ISBN 978-80-7502-298-1.

<sup>181</sup> LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. s. 351. ISBN 978-80-7400-529-9.

<sup>182</sup> NEČAS, Petr a Jiří POSPÍŠIL. *Důvodová zpráva I. obecná část k zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník k § 71 až 76*. Online. 2012. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>. [citováno 2024-01-29]

Statistická data uvedená v následujících tabulkách byla čerpána z webových stránek české justice (blíže kap. 3.6), kterou spravuje Ministerstvo spravedlnosti ČR. V níže uvedené tabulce č. 3 jsou shrnuta vyřízená a nevyřízená řízení prohlášení za mrtvého u okresních a obvodních soudů hlavního města Prahy, Středočeského a Jihomoravského kraje. Statistická data soudů týkající se prohlášení za mrtvého jsou zaznamenávána již od roku 2008, avšak pro zachování účelu a smyslu této práce byla vyhodnocena data za posledních 10 let účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., NOZ a zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS. Jihomoravský kraj vykazuje více jak dvojnásobek vyřízených a ukončených řízení oproti hlavnímu městu Praze, oproti Středočeskému kraji o více jak trojnásobek. Ze statistických dat soudů vyplývá, že na území České republiky bylo od roku 2014 do roku 2023 vyřízeno celkem 745 řízení o prohlášení člověka za mrtvého, nevyřízených řízeních bylo za posledních deset let 610. V tabulce č. 4 jsou shrnuta data ze všech krajů v ČR za posledních deset let. Přijetí zák. č. 89/2012 Sb., NOZ a zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS a právní zakotvení nového institutu prohlášení za nezvěstného nemělo zásadní vliv co do počtu vyřízených řízení o prohlášení za mrtvého. Například v roce 2008 bylo v České republice vyřízeno 110 řízení o prohlášení za mrtvého, v roce 2009 bylo vyřízeno 123 řízení, v roce 2010 proběhlo 157 řízení, v roce 2011 bylo pravomocně skončeno 142 řízení, v roce 2012 bylo vyřízeno 123 řízení a v roce 2013 proběhlo 107 řízení.<sup>183</sup>

---

<sup>183</sup> MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Statistika a výkaznictví – přehledy agend (prohlášení za mrtvého u OS). *InfoData*. Online. 2024, 2008-2024. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html> [citováno 2024-01-30].

Vyřizená a nevyřizená řízení (kraje)						
	Hl. město Praha		Středočeský		Jihomoravský	
	Vyřizeno	Nevyřizeno	Vyřizeno	Nevyřizeno	Vyřizeno	Nevyřizeno
<b>2014</b>	21	19	13	7	39	47
<b>2015</b>	27	12	5	6	37	29
<b>2016</b>	12	14	6	3	24	21
<b>2017</b>	15	6	4	5	19	27
<b>2018</b>	5	7	6	3	26	23
<b>2019</b>	5	8	4	3	20	21
<b>2020</b>	8	6	3	5	22	19
<b>2021</b>	7	2	6	1	17	16
<b>2022</b>	6	1	7	5	19	11
<b>2023</b>	2	2	8	6	19	28
<b>Σ</b>	<b>108</b>	<b>77</b>	<b>62</b>	<b>44</b>	<b>242</b>	<b>242</b>

Tabulka č. 3 - Vyřizená a nevyřizená řízení o prohlášení za mrtvého (kraje)

Vyřizená řízení 2014-2023 (ČR)										
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<b>Hl. město Praha</b>	21	27	12	15	5	5	8	7	6	2
<b>Středočeský</b>	13	5	6	4	6	4	3	6	7	8
<b>Jihočeský</b>	1	7	3	2	1	4	1	2	1	1
<b>Západočeský</b>	10	14	7	12	14	7	12	6	16	5
<b>Severočeský</b>	18	13	5	5	3	5	2	6	3	3
<b>Východočeský</b>	10	5	3	4	3	5	6	1	3	2
<b>Jihomoravský</b>	39	37	24	19	26	20	22	17	19	19
<b>Severomoravský</b>	11	17	4	9	11	8	10	7	9	16
<b>Σ</b>	<b>123</b>	<b>125</b>	<b>64</b>	<b>70</b>	<b>69</b>	<b>58</b>	<b>64</b>	<b>52</b>	<b>64</b>	<b>56</b>

Tabulka č. 4 - Vyřizená řízení prohlášení za mrtvého 2014-2023 (ČR)

## 5. Úloha Policie České republiky v otázce nevěstnosti

Institut nevěstnosti s pátrací činností Policie České republiky bezesporu úzce souvisí. S pátrací činností Policie ČR je spjat termín pohřešovaný (nevěstný).<sup>184</sup> Pátrání řadíme mezi kriminalistické metody nalézání hledaných objektů, jedná se o souhrn činností, opatření a úkonů, které mají za cíl nalézt a zjistit objekty, po kterých se pátrá. Pátrání patří mezi každodenní součást kriminalistické praktické činnosti, do které jsou zapojeny nejen všechny složky policie, ale též Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS), Armáda České republiky, Vězeňská služba, Celní správa, příslušníci Hasičského záchranného sboru, Báňská záchranná služba, Horská služba, Vodní záchranná služba a jiné. Pátrací činnosti Policie ČR není z logiky věci upravena zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ani zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Pojem pátrání není přímo upraven ani trestním řádem, ale jeho postup zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád předpokládá. Pátrání po osobách a věcech je důležité primárně z trestněprávního hlediska, tj. pátrání po pachateli trestné činnosti. Pátrání po osobách ovšem neslouží pouze pro důvody trestního řízení, nýbrž také pro hledání pohřešovaných osob, zatoulaných nezletilých osob, zvířat či věcí. Pátrání je jedinou možnou činností v rámci Policie ČR v kriminalistické praktické činnosti k nalezení a zajištění zmíněných objektů. Význam pátrání spočívá v předcházení trestné činnosti, zabránění trestní činnosti a jiné protispolečenské činnosti, zajišťování řádného průběhu trestního řízení, zajišťování řádného výkonu rozhodnutí soudů a plnění úkolů k vypátrání osob pohřešovaných, zatoulaných či ztracených. Pátrání lze dělit podle charakteru hledaného objektu na pátrání po osobách, zjišťování informací k totožnosti mrtvol a pátrání po věcech.<sup>185</sup>

Cílem pátrání je zjištění nejen místa výskytu osoby (věci), ale také zjištění totožnosti, ať už osoby živé nebo mrtvé. Na základě § 81 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky je pro účely pátrání policie oprávněna v nezbytném

---

<sup>184</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 161. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>185</sup> MATES, Pavel; František, VAVERA; Jindřich, ŠKODA a Antonín, SLABÝ. *Veřejné sbory v České republice*. Praha: Leges, 2023. © 2023. s. 253-254. ISBN 978-80-7502-650-7.



rozsahu zveřejňovat osobní údaje o osobách či zpracovávat osobní údaje (ke zlikvidování osobních údajů ze strany policie dojde bez zbytečného odkladu).<sup>186</sup> K vymazání osobních údajů nedojde, jsou-li nadále využívány pro účely předcházení, vyhledávání a odhalování trestné činnosti, stíhání trestných činů, zajišťování bezpečnosti České republiky nebo veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti či je osoba hledaná nebo pohřešovaná opakovaně.<sup>187</sup>

Shodují se s názorem, že mezi osobou pohřešovanou a osobou procesně označenou za nezvěstnou nebylo zákonodárci v rámci pátrací činností Policie ČR a soudním prohlášením za nezvěstného vytvořeno žádné propojení. V § 53 odst. 1 zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS je sice předpokládána spolupráce mezi Policií ČR a soudem v rámci tzv. šetření, přesto zákonodárce institut řízení o prohlášení za nezvěstného a pátrací činnosti Policie ČR právně neprovázal.<sup>188</sup> Pojem šetření ze strany soudu není ve věci nezvěstnosti, domněnky smrti, řízení o prohlášení za nezvěstného a řízení o prohlášení za mrtvého blíže specifikován ani zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ani zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Spolupráce soudu a pátrací činností Policie ČR je tak pouze předpokládána, nikoli právně svázána.

## 5.1 Metodiky pátrání a pátrací postupy

Činnost pátrání Policie ČR je systémem organizačních, operativně pátracích, administrativních a evidenčních opatření, jejichž cílem je nalezení pohřešovaných (případně hledaných) osob, věcí a zvířat.<sup>189</sup> K vyhledávání, informování nebo sledování osob a věcí slouží Policii ČR operativně pátrací prostředky, podpůrné operativně pátrací prostředky, speciální prostředky a zpravodajské prostředky.<sup>190</sup> Mezi operativně pátrací prostředky patří předstíraný převod,

---

<sup>186</sup> MATES, Pavel; František, VAVERA; Jindřich, ŠKODA a Antonín, SLABÝ. *Veřejné sbory v České republice*. Praha: Leges, 2023. © 2023. s. 256. ISBN 978-80-7502-650-7.

<sup>187</sup> Dle § 87 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

<sup>188</sup> LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. s. 161. ISBN 978-80-7478-869-7.

<sup>189</sup> Tamtéž, s. 161.

<sup>190</sup> MATES, Pavel; František, VAVERA; Jindřich, ŠKODA a Antonín, SLABÝ. *Veřejné sbory v České republice*. Praha: Leges, 2023. © 2023. s. 253. ISBN 978-80-7502-650-7.

sledování osob a věcí a použití agenta.<sup>191</sup> Podpůrné operativně pátrací prostředky (informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky) mohou být použity jak před zahájením trestního řízení, tak v jeho rámci a jsou tradičně využívaným institutem.<sup>192</sup>

## 5.2 Pátrání po osobách

Pátrání po osobách se člení na pátrání po osobách hledaných a po osobách pohřešovaných. Po hledané osobě se pátrá za účelem zjištění jejího nynějšího pobytu a její vypátrání je podstatné a nezbytné k zajištění její účasti na úkonech souvisejících s trestním řízením. Mezi osoby hledané řadíme osoby, které prokazatelně nesplnily výzvu vydanou orgánem činným v trestním řízení (OČTŘ), bez dostatečné omluvy se nedostavily ve stanovené době na místo určené OČTŘ s cílem podání vysvětlení; dále svědka, který se nedostavil na výzvu OČTŘ a jsou důvody pro předvedení takového svědka, které ale bylo neúspěšné, a jeho výslech je nezbytný k objasnění trestné činnosti; dále obviněného, (neúspěšně řádně předvolaný, obviněný ze spáchání trestného činu); odsouzeného, jehož pobyt není znám a soudem byl vydán příkaz k dodání do výkonu trestu; odsouzeného, který uprchl z výkonu trestu odnětí svobody nebo ze zařízení pro výkon vazby apod.<sup>193</sup>

Na osobu, na kterou bylo učiněno oznámení o jejím pohřešování, není známo, kde se nachází a není podezřelá ze spáchání trestného činu, hledíme jako na osobu pohřešovanou. Osobou pohřešovanou je taktéž svěřenec školského zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy, preventivně výchovné péče (kterému byla soudem nařízená ústavní výchova), o kterém výchovný ústav učinil oznámení o jeho útěku. Rovněž žadatel o udělení azylu, který svévolně v probíhajícím řízení o udělení azylu opustil azylové zařízení, je řazen mezi pohřešované osoby.<sup>194</sup>

---

<sup>191</sup> Zák. č. 141/1961 Sb., *trestní řád*.

<sup>192</sup> MATES, Pavel; František, VAVERA; Jindřich, ŠKODA a Antonín, SLABÝ. *Veřejné sbory v České republice*. Praha: Leges, 2023. © 2023. s. 257. ISBN 978-80-7502-650-7.

<sup>193</sup> Tamtéž, s. 255.

<sup>194</sup> Tamtéž, s. 255-256.

Na oficiálních webových stránkách Policie České republiky jsou ve složce databáze v systému PATROS k dispozici veřejnosti přístupné informace o pohřešovaných a hledaných osobách, po kterých Policie ČR vyhlásila pátrání (spolu s pátráním po vozidlech apod.).<sup>195</sup> Na základě žádosti dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím zaslané na Policejní prezidium ČR dne 4.2. 2024 mi byly sděleny počty nezvěstných osob (pohřešovaných a hledaných), včetně dětí na území České republiky za rok 2023. Z poskytnutých údajů vyplývá, že od období od 1.1. 2023 po datum 9.2. 2024 bylo v České republice vyhlášeno pátrání po 2911 pohřešovaných osobách v kategorii do 15 let (nezletilé osoby), po 6983 osobách v kategorii do 18 let (osoby ve věku od 15 do 18 let, mladistvé osoby) a po 8635 osobách v kategorii nad 18 let (dospělé osoby). Celkem tedy bylo za období od 1.1. 2023 do 9.2. 2024 vyhlášeno pátrání po 18 529 pohřešovaných osobách, z čehož 279 pátrání je stále aktivních. Za rok 2023 k datu 9.2. 2024 bylo v České republice vyhlášeno pátrání po 211 hledaných osobách v kategorii do 15 let (nezletilé osoby), po 640 osobách z kategorie do 18 let (osoby ve věku od 15 do 18 let, mladistvé osoby) a po 18 275 osobách starších 18 let (dospělé osoby). Celkem bylo tedy za období 1.1.2023 do 9.2. 2024 vyhlášeno pátrání po 19 126 hledaných osobách, z čehož 1 788 pátrání je stále aktivních (viz. příloha – obrázek č. 2 a č. 3).

Nezvěstné osoby se mnohdy stanou nezvěstnými dobrovolně s cílem vyhnout se například trestnímu stíhání. Policisté z odboru pátrání Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR, pro veřejnost známější jako „lovci lebek“, pátrají po osobách, které se svým skrýváním vyhýbají spravedlnosti. Pro „lovce lebek“ je velmi podstatná nejen spolupráce s krajskými ředitelstvími a Službou kriminální policie a vyšetřování, ale také zahraniční spolupráce, jelikož pohřešované osoby se velmi často uchylují k útěku do zahraničí. Odbor pátrání Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování má na kontě mnoho vypátraných hledaných osob.<sup>196</sup>

---

<sup>195</sup> POLICIE ČR.: PÁTRÁNÍ PO OSOBÁCH. Online. 2024. Dostupné z: <https://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/Vyhledavani.aspx> [citováno 2024-02-04].

<sup>196</sup> ŠPRYŇAROVÁ, Silvie. VLTAVA LABE MEDIA. 'Lovci lebek': Každý případ je specifický. Hradecký deník. Online. 2010, 31.12.2010. Dostupné z: <https://hradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/lovci-lebek-kazdy-pripad-je-d847.html> [citováno 2024-02-04].

### 5.2.1 Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Hovoří-li zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jako zák. o PČR) o pohřešované osobě, považuje se za ní fyzická osoba, o které se lze důvodně domnívat, že je ohrožena na životě nebo zdraví, místo jejího pobytu není známo a policie po osobě vyhlásila pátrání. Hledanou osobou je fyzická osoba, u které je dán zákonný důvod k omezení její osobní svobody, není znám její trvalý pobyt a policie po této osobě vyhlásila pátrání.<sup>197</sup>

Ve zmíněném zákoně v § 68 je pátrání po osobách koncipováno jako součást úkolů Policie České republiky. Cílem pátrání je dle § 68 odst. 1 zák. o PČR zjistit, kde se osoby a věci nacházejí, nebo identifikovat živé a mrtvé osoby (kosterní nálezy a části lidských těl) neznámé totožnosti. Dle odst. 2 § 68 zák. o PČR je policie oprávněna požadovat pro účely pátrání po již konkrétní osobě provozní a lokalizační údaje od právnických či fyzických osob zajišťujících veřejnou komunikaci skrze síť či poskytující službu elektronické komunikace umožňující dálkový přístup s cílem zjištění totožnosti hledané nebo pohřešované osoby. Policie dále může v návaznosti na odst. 3 písm. a), b) § 68 zák. o PČR požadovat od bank předávání dat o době a místě použití elektronického platebního prostředku pro účely zahájeného pátrání po konkrétní pohřešované nebo hledané osobě a od zdravotních pojišťoven nebo poskytovatelů zdravotních služeb informace o době a místě poskytnutí zdravotní či sociální služby.<sup>198</sup>

Zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky ukládá povinnost vyhlásit po hledané nebo pohřešované osobě pátrání. Samotné vyhlášení pátrání ale není zákonem o policii regulováno. Pátrání je zahájeno okamžikem rozhodnutí o požadavku pátrání realizovat.

### 5.3 Řízený rozhovor s odborníkem z praxe

K ucelení diplomové práce týkající se nezvěstnosti a domněnky smrti (především zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zák. č. 292/2013 Sb.,

---

<sup>197</sup> Dle § 111 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

<sup>198</sup> Tamtéž, § 68.

o zvláštních řízeních soudních), platnou právní úpravou a pátrací činností Policie ČR je na závěr této diplomové práce zpracován řízený polostrukturovaný rozhovor s odborníkem na pátrací činnost, s panem komisařem por. Bc. Vladislavem Martincem. Pan komisař Martinec vykonává službu u Policie České republiky u Služby kriminální policie a vyšetřování na oddělení obecné kriminality odbor pátrání (okres Příbram). K policii (hlídkové službě) pan Martinec nastoupil v červnu v roce 2001, poté byl vedoucím eskortní skupiny a od roku 2010 pracuje u odboru pátrání. Pan Martinec figuroval jako policista v několika známých kauzách, například vedl pátrání po recidivistovi Stanislavu Seidlovi známém také jako „Sádlo“. Po Stanislavu Seidlovi bylo pátrání vyhlášeno 20.10. 2011, spravedlnosti unikal dlouhých 11 let a byl zařazen mezi nejhledanější osoby na seznamu Europolu.

Rozhovor byl složen z celkem deseti otázek se zaměřením na oblast pátrání po nezvěstných osobách a možné propojení s domněnkou smrti, právní úpravu v této oblasti a pátrací činnosti Policie ČR jako takovou. Na úvod našeho rozhovoru došlo k vzájemnému představení, k uvedení a rozboru otázek a také k souhlasu pana Martince s nahráváním naší vzájemné konverzace.

20. listopadu 2023

Publikováno na základě souhlasu pana komisaře por. Bc. Vladislava Martince.

### **Jak konkrétně Vaše práce souvisí s pojmem nezvěstnost?**

*Nezvěstnost s mojí prací bezesporu souvisí, jedná se o hlavní náplň mé práce. Zmíníte-li nezvěstnost, automaticky se mi vybaví pojmy pohřešovaný, pátrání. Zabýváme se každým podnětem a velkou rolí hraje oznámení osoby, která k nám podnět k pátrání po pohřešované osobě podá, ale pátrání můžeme zahájit i z vlastní činnosti.*

## **Jak vypadá Váš pracovní den?**

*Vedle pátrání se zabývám i jinou, běžnou prací na našem útvaru, jako například realizacemi. Ne každý den dorazí na náš útvar ze strany občana podnět k pátrání. Zabýváme se také příkazem k zatčení, k dodání do výkonu trestu, nebo provádíme různá šetření. Hlavní „gró“ naší práce je ale primárně pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách. Spolupracujeme také s kolegy z jiných útvarů, kteří si po nás se souhlasem státního zástupce vyžádají vypátrání dané osoby. Pokud k nám na útvar dorazí podnět k pátrání, dostane se mu přednosti před ostatní prací. Jakmile se nám objeví podnět k pátrání, začneme s prováděním šetření: co je to za osobu, zda již byla v minulosti pohřešovaná, zda má sebevražedné sklony, co by si mohla udělat nebo kde by se mohla skrývat, kontaktní místa – tedy všechno, co můžeme k dané osobě zjistit. Případně úkolujeme kolegy na místě, kteří oznámení přijímají, tedy na co se mají zeptat, kde byla osoba naposledy viděna. Po vyhodnocení situace sesbíráme nejdůležitější informace a vyrážíme na místo.*

## **Kdo nejčastěji podá podnět k pátrání?**

*Ne vždy nám podnět podá rodinný příslušník. Samozřejmě jde o nejčastější oznámení, ale měli jsme také případy, kdy se osoba s rodinou nestýkala a neudržovala s nimi žádný kontakt. Pohřešování nám poté oznámili kamarádi nebo blízcí dotyčné osoby. Podnět také mohou podat sousedé, příbuzní, prakticky kdokoliv. Každý podnět musíme prověřit, samozřejmě se nemusí nutně ihned jednat o zmizení osoby, osoba může mít například pouze vypnutý telefon, leží po nehodě v nemocnici a podobně. Žádný podnět ale nemůžeme nechat jen tak a musíme se jím zabývat.*

## **Po jaké době dojde k ukončení pátrání po osobách?**

*Pátrání je ukončeno vypátráním osoby, buď živé nebo mrtvé. Pokud osobu nevypátráme, nebo nejsou nalezeny ani ostatky odpovídající totožnosti osoby,*

*je pátrání vedeno po dobu dalších 20 let. Po dvaceti letech je pátrání uloženo do „archivu“ (pozn.: zde pan Martinec doplňuje, že archiv je myšlen pouze obrazně, neboť pátrání je stále aktivní), ale pátrání probíhá neustále minimálně po dobu, po kterou se předpokládá, že by se osoba mohla dožít 99 let.*

*Pokud vyčerpáme všechny prostředky a možnosti, které můžeme rodině nezvěstné osoby nabídnout, má rodina možnost přistoupit k podání návrhu na prohlášení člověka za nezvěstného (pozn.: vyčerpání všech prostředků a možností k vypátrání osoby není podmínkou k podání návrhu na prohlášení osoby za nezvěstnou). Policejní pátrání a prohlášení člověka za nezvěstného probíhá nezávisle na sobě. Důvodem k ukončení pátrání není podání návrhu k soudu na prohlášení člověka za nezvěstného, pro nás pátrání i nadále pokračuje.*

### **Jak při pátrání postupujete? Co k tomu využíváte (metody, postupy)?**

*Dříve systém fungoval tak, že první, kdo vyhledával pátrání, bylo operační. (pozn.: zde je myšleno operační středisko). Na některých bývalých okresech, nyní na územních odborech, operační zavolal pátračům a pátrači podle daného hlášení šli do práce ve svém volnu, nebo nešli. Někde bohužel tento princip nefungoval. My jsme byli jeden z mála okresů, kde jsme podle tohoto systému postupovali. Po několika chybách, které bohužel nastaly, například nebylo pátrání vyhlášeno včas, došlo ke změně tohoto systému. Nyní je nás 5 (2 krajští pátrači a 3 pátrači z různých území), kteří držíme týdenní dosah, jsme napojení na tiskovou mluvčí a na mobilní telefon nám chodí SMS, pokud je někdo hledaný nebo pohřešovaný a následně se my spojíme s operačním a domluvíme se na dalším postupu. Pokud je pátrání z jiného území, například Praha-východ, my vyhlásíme pátrání, domluvíme se s obvodním oddělením (pozn.: tedy územní odbor v daném okrese, kde vyšlo pátrání najevo), kontaktujeme místně příslušného důstojníka v dosahu, jedná se o vedoucího územního odboru, jeho zástupce nebo vedoucího kriminálky a opět se domluvíme na postupu. Je také důležité napojení na naši tiskovou mluvčí, která po námi zaslanych informacích zveřejní údaje o pohřešovaném na sociálních sítích. Jedná se opravdu o „mravenčí“ práci. Samozřejmě využíváme evidenci obyvatel, databázi Úřadu práce ČR, okresní správu České*

správy sociálního zabezpečení, využíváme také naše styčné důstojníky, kteří fungují v zahraničí. Každé pátrání je vyhodnocováno individuálně a záleží, kterým směrem se bude situace vyvíjet. Pokud ze záznamů zjistíme, že byla osoba léčena s psychickými problémy, využíváme místní příslušné kolegy, nebo žádáme přímo psychiatrickou léčebnu. Máme také informace přímo od rodin osob a velmi často získáváme informace od osob z okolí pohřešované osoby (sousedé, známí atd.), protože i od takových osob se často dozvíme podstatné informace. Kontaktujeme dispečery autobusových a jiných linek, kontaktujeme a úkolujeme všechna zapojená obvodní oddělení, dobrovolné hasiče, dobrovolné myslivce. Takové spolupráce jsou nutné, například pokud potřebujeme pracovat ve vojenském prostoru. Využíváme různých prostředků, vrtulník, termokamery, v některých případech dochází k vzájemné spolupráci s „lovci lebek“. Celkově je pro nás spolupráce velmi cenná.

Musím zmínit pro nás, pro policejní pátrače velmi přínosnou mobilní aplikaci s názvem ECHO. Aplikaci si do telefonu může stáhnout každý, je veřejnosti přístupná. Pokud se jedná o dítě v ohrožení, objeví se v aplikaci fotografie nezvěstného dítěte, základní informace a skrze aplikaci je možné se okamžitě spojit s Policií ČR.

### **Je rozdíl v pátrání po pohřešované a po hledané osobě?**

Ano, rozdíl zde je. O hledané osobě si zjistíme všechny informace a podrobnosti, místa výskytu, použijeme prostředky ke zjištění, kde by se osoba mohla nacházet. Po zpracování těchto informací a po zjištění místa, kde se osoba skrývá, již jdeme prakticky na jistotu. Pátrání po pohřešované osobě je tzv. „hurá akce“, musíme okamžitě začít fungovat, zjišťovat veškeré informace a okamžitě konat.

### **Jaké problémy mohou při pátrání nastat?**

Problémů a chyb může samozřejmě během i před pátráním nastat spousta. Problém například nastává, pokud není pátrání vyhlášeno včas a k nám se podnět dostane třeba s několikadenním zpožděním. Do některých pátracích akcí



*je zapojován také vrtulník, další zpoždění nastane, pokud vrtulník nemůže ihned vzletět například kvůli špatnému počasí. Samozřejmě mylné či nesprávné informace nebo sdělení, kterými se musíme zabývat, mohou časově oddálit vypátrání osoby. Tím vším nastává velká prodleva, která může být v některých případech fatální.*

### **Pamatujete si ve své kariéře období, ve kterém bylo co do počtu nezvěstných osob vyhlášeno nejvíce pátrání?**

*Nevzpomínám si na rok nebo určité období, kdy by za mou kariéru došlo k největšímu počtu vyhlášených pátrání. Roční statistiky neděláme, ale objem pátrání je přibližně pořád stejný. Ročně se počty liší v řádu maximálně desítek, výjimečně stovek vyhlášených pátrání. Jeden rok je více pohřešovaných seniorů, druhý rok je více pohřešovaných dětí. Jednou máme ročně 5 dětí v ohrožení, jindy 12, je to opravdu různé a nárazové. Průměrně se pohybujeme u počtu 50-70 vyhlášených pátrání ročně. U nás konkrétně tvoří nejpočetnější část pátrání po svěřencích z ústavu.*

### **Podle jaké právní úpravy postupujete?**

*Stěžejní právní úprava je samozřejmě zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zák. č. 141/1961 Sb., trestní řád a zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Velmi podstatný je pro nás interní závazný Pokyn policejního prezidenta č. 235/2020 o pátrání, kterým se musíme řídit. Pokyn stanovuje, kdo je osobou pohřešovanou, osobou hledanou, kdo má jakou působnost, co dělá operační, jak se vede pátrání a kdo je za něj odpovědný, s kým můžeme spolupracovat, co máme dělat po vypátrání, kdy pátrání končí atd.*

### **Souvisí Vaše práce s domněnkou smrti?**

*Setkal jsem se s dvěma případy, u nichž pátrání skončilo rozhodnutím soudu o prohlášení člověka za mrtvého. V obou případech šlo ale pravděpodobně*

*o sebevraždu, těla osob se nikdy nenašla. I když je ale osoba prohlášena soudem za mrtvou, v pátrání pokračujeme. Pokud je osoba soudem prohlášena za mrtvou, pro nás se stejně jako u prohlášení za nezvěstného nic nemění. Pro nás je pátrání stále aktivní, protože osoba se i přes prohlášení za mrtvého může znovu objevit.*

*Na závěr bych ještě rád dodal, co říkával můj bývalý kolega Kadeřábek a podle čeho se já po celou dobu, co vykonávám službu, řídím, že pravý důvod pohřešování se dozvíme až na úplném konci, kdy dojde k vypátrání osoby.*

Rozhovor s panem Martincem byl velmi poutavý, zajímavý, a do diplomové práce mi přinesl mnoho poznatků a témat k zamyšlení. Během našeho rozhovoru došlo také k debatě nad konkrétními případy, se kterými se pan Martinec setkal a k problematice i jiných souvisejících oblastí.

Pátrací činnosti Policie České republiky je komplikovaný proces, který vyžaduje mnoho náročných úkonů a plní významnou roli v oblasti nezvěstnosti. Provázanost nezvěstnosti s pátrací činností Policie ČR je zřejmá, domněnka smrti se pátrání dotýká pouze okrajově. Pro Policii ČR je v sektoru pátrání velmi podstatná spolupráce.

S ohledem na cíle diplomové práce jsem po zhodnocení rozhovoru a odpovědí a po debatě s panem Martincem dospěla k závěru, že Policie ČR a soudy udržují spolupráci ve vztahu k nezvěstnosti a domněnce smrti pouze na nejnútnejší bázi. Pátrací činnost policie není v zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ani v zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních ve smyslu nezvěstnosti a domněnky smrti výslovně právně ukotvena. Policie České republiky se pro účely pátrání řídí primárně vlastními interními akty a zákony upravující práci policie.

## Závěr

Prohlášení člověka za mrtvého (domněnka smrti) a prohlášení o neznárodnosti (neznárodnost) plní do určité míry stejný účel. Oba instituty řeší situace, které nastanou poté, kdy se osoba stala neschopnou k právnímu jednání v důsledku své nepřítomnosti a mezi možná vysvětlení patří, že pohřešovaná osoba zemřela.<sup>199</sup> Řízení o prohlášení člověka za mrtvého a řízení o prohlášení za neznárodného nejsou často využívaná řízení. Přesto mají obě řízení v českém právním řádu svá opodstatnění a hrají zásadní roli v situacích, kdy je daná osoba nepřítomná a dochází k dotčení jejích zájmů nebo zájmů jiných osob. Řízení o prohlášení člověka za neznárodného (neznárodnost) je pro Českou republiku relativně novým institutem, který do českého právního řádu vstoupil s účinností nového občanského zákoníku. Oproti řízení o prohlášení za mrtvého (domněnka smrti) je řízení o prohlášení za neznárodného využíváno nepříliš často. Výsledkem prohlášení člověka za neznárodného je unikátní institut nepřihlížení na participaci projevu vůle neznárodné osoby při právních jednáních. Domnívám se, že řízení o prohlášení za neznárodného bylo zákonodárci koncipováno tak, aby došlo především k ochraně třetích osob před ochranou neznárodné osoby a jejího majetku, neboť z koncepce § 66 odst. 1 NOZ vyplývá, že se osoba stala neznárodnou vlastním projevem vůle, což může mít za následek mylný výklad ustanovení, že prohlášení člověka za neznárodného plní funkci ochrany především třetích osob. Možné zneužití nepřihlížení k projevu vůle neznárodné osoby u neznárodnosti (§ 67 odst. 1 NOZ) by zákonodárce mohl vyřešit například stanovením doby, po jejímž uplynutí by měl návrhatele povinnost podat soudu návrh na zahájení řízení o prohlášení člověka za mrtvého, pokud by tak neučinil, rozhodnutí o prohlášení člověka za neznárodného by pozbylo svých účinků.<sup>200</sup> Ustanovení § 67 odst. 2 NOZ působí komplikovaně a může z něj mylně vyplývat, že opuštění bydliště je jedinou podmínkou pro prohlášení člověka soudem za neznárodného.

---

<sup>199</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 75. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>200</sup> SVOBODA, Karel. Poznámky k řízení o prohlášení člověka za neznárodného. *Právo a rodina: Rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, roč. 17, č. 2, s. 10. ISSN 1212-866X.

Na základě statistických dat uvedených v podkapitole číslo 3.6 je zřejmé, že řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a jeho následný výsledek není v České republice často využívaným institutem, neboť dochází k omezení ochrany práv nezvěstné osoby. Rozhodnutí o prohlášení člověka za nezvěstného je pojeno nejen s účinky, které se dotýkají postavení a zájmů nezvěstné osoby, ale také s právními účinky, které se dotýkají postavení a zájmů osob blízkých. Počet případů prohlášení člověka za nezvěstného v současné době klesá, důvodem mohou být poměrně rozšířené sociální sítě, kvalitní metody a postupy v činnosti Policie České republiky a konkurující řízení (řízení o svéprávnosti, řízení o prohlášení za mrtvého a řízení o ustanovení opatrovníka osobě neznámého pobytu).

Ustanovení § 71 odst. 1 NOZ a ustanovení § 72 zák. č. 89/2012 Sb., NOZ odlišně definují míru pravděpodobnosti, na jejímž základě má soud prohlásit člověka za mrtvého. V ustanovení § 71 odst. 1 NOZ je uvedeno, že osoba má být prohlášena za mrtvou, lze-li mít důvodně za to, že osoba zemřela. Ustanovení § 72 NOZ ovšem hovoří o vážných pochybnostech, zda je osoba naživu, a zároveň uplynuly lhůty upravené § 73-75 NOZ. Lze ovšem usuzovat, že ustanovení § 71 NOZ, které prohlašuje podstatný smysl a následky řízení o prohlášení člověka za mrtvého, je nutno aplikovat společně s následujícími ustanoveními (§ 72 NOZ a násl.), nikoli jako samostatnou normu. Terminologická nepřesnost v § 71 odst. 1 NOZ, tedy že soud člověka prohlásí za mrtvého, má-li důvodně za to, že zemřel, může vzbuzovat podezření, že soud nemá jinou možnost než člověka prohlásit za mrtvého. Navazující § 72 NOZ nicméně uvádí, že soud po uplynutí stanovené doby může, tedy nemusí člověka prohlásit za mrtvého.<sup>201</sup> *De lege ferenda* by jedním z dalších prvků ulehčující a zjednodušující nynější úpravu domněnky smrti (§ 71 NOZ) mohlo být právní ukotvení pravidla pro soud, který by v rozsudku stanovil přesný okamžik, od kterého by nastaly účinky prohlášení za mrtvého, jako je tomu v ustanovení § 66 odst. 1.

Ze statistických dat uvedených v podkapitole číslo 4.8 vyplývá, že počet zahájených a skončených řízení o prohlášení za mrtvého se pohybuje v průměru

---

<sup>201</sup> ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I* (§ 1–654). Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. s. 269-271. ISBN 978-80-7478-370-8.

okolo počtu 60 řízení ročně, přičemž i zde je tendence klesající. Oproti řízení o prohlášení za nezvěstného je počet řízení o prohlášení za mrtvého značně vyšší.

Se vznikem zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník zákonodárce znemožnil soudu zahájit řízení z moci úřední o prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti dle § 71 NOZ a další. Nenajde-li se totiž v blízkém okolí člověka nikdo, kdo by měl právní zájem na prohlášení člověka za mrtvého a nedojde tak k podání návrhu na zahájení takového řízení, může tento problém vést ke kategorii tzv. nesmrtelných osob. Jak již bylo řečeno, návrh na zahájení řízení může podat taktéž státní zastupitelství, ovšem k takovému návrhu dojde primárně při řešení sporů spojených s trestním řízením.<sup>202</sup> Tímto rozhodnutím zákonodárce zúžil soudu výběr pro efektivní a optimální vyřešení situace tím, že řízení o prohlášení za mrtvého na základě domněnky smrti nemůže zahájit z moci úřední.<sup>203</sup>

Ať už bylo záměrem zákonodárců zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník od sebe kategoricky jednotlivé ustanovení oddělit, či nikoli, vedla tato systematika k rozdělení domněnky smrti (tedy prohlášení za mrtvého), k trojímu typu dělení. Prvním z procesů je prohlášení člověka za mrtvého na základě důkazu smrti (§ 26 NOZ) a dvě samostatně oddělená ustanovení prohlášení člověka za mrtvého na základě domněnky smrti (§ 71 a § 72 a násl. NOZ). Na první pohled samostatně stojící ustanovení je ovšem nutné vykládat ve vzájemné souvislosti a provázanosti. Taktéž v ustanoveních týkajících se prohlášení za mrtvou nezletilou osobu (§ 74 odst. 2 NOZ) není znění zákona jednoznačně vyložitelné. Ze znění zákona totiž vyplývá, že nezletilou osobu lze za mrtvou prohlásit pouze na základě domněnky, nikoli na základě rozhodnutí soudu (§ 73 NOZ) či následkem události, během které došlo k ohrožení životů většího počtu osob (§ 75 NOZ).<sup>204</sup>

---

<sup>202</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I.* Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 133. ISBN 978-80-7400-563-3.

<sup>203</sup> SVOBODA, Karel. Poznámky k řízení o prohlášení člověka za nezvěstného. *Právo a rodina: Rodina, manželství, děti a mládež, dědictví.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, roč. 17, č. 2, s. 7-11. ISSN 1212-866X.

<sup>204</sup> SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I.* Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. s. 135. ISBN 978-80-7400-563-3.

Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních je zajisté velmi podstatný především z hlediska úpravy nesporných, ale také některých sporných řízení. Ustanovení týkající se řízení o prohlášení člověka za mrtvého a prohlášení člověka za nezvěstného jsou dle mého názoru efektivní právní úpravou, jak již ovšem bylo řečeno, právní ukotvení vzájemné spolupráce soudů a pátrací činností Policie ČR by mohlo vést k dalšímu zefektivnění daných řízení.

V návaznosti na uvedený rozhovor v kapitole 5.3 a jeho zhodnocení je zřejmé, že vzájemná neúplná provázanost mezi pátrací činností Policie České republiky a soudním vyhláškovým řízením o prohlášení za nezvěstného a případně řízení o prohlášení za mrtvého je dle mého názoru nedostatečným prvkem, ve kterém by *de lege ferenda* mohlo dojít ke zlepšení. Organizovaná pátrací činnost Policie ČR je efektivní složkou, která by mohla přispět k rychlejšímu a účelnějšímu vyřízení věci. Došlo-li by k právnímu ukotvení povinnosti soudu provádět šetření výslovně společně s orgánem Policie České republiky, mnoho případů by mohlo být vyřešeno právě společnými silami soudu a pátrací činností Policie ČR.

Při zpracovávání této diplomové práce jsem narazila na některé pojmové nesrovnalosti a na velké množství právní úpravy, která se zmíněné problematiky dotýká. Nezvěstnost a domněnka smrti a s nimi související řízení o prohlášení za nezvěstného a řízení o prohlášení za mrtvého jsou instituty, které se dotýkají značného množství právních úprav, nejedná se tak o ucelenou právní úpravu, ale o úpravu rozpadající se do různých právních předpisů.

V souladu s cíli této diplomové práce a v návaznosti na její obsah se domnívám, že je současná právní úprava zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník upravující domněnku smrti a nezvěstnost dostačující a aktuální, může ale působit potíže při výkladu některých ustanovení. Zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních jakožto navazující procesní úprava řízení o prohlášení člověka za nezvěstného a prohlášení člověka za mrtvého je aktuální a jasnou právní úpravou, přesto s prostorem k možnému ukotvení vzájemné spolupráce s pátrací činností Policie ČR. Vzájemná provázanost a součinnost zák. č. 89/2012 Sb., NOZ a zák. č. 292/2013 Sb., o ZŘS je zřejmá.

Instituty nezvěstnosti a domněnky smrti jsou právním základem problematiky nepřítomnosti osoby a nejistoty o smrti člověka a mají v českém právním řádu své opodstatněné místo.

## Seznam použitých pramenů

### Monografie:

- 1) DVOŘÁK, Jan; Jiří, ŠVESTKA; Michaela, ZUKLÍNOVÁ et al. *Občanské právo hmotné 1. Obecná část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3
- 2) HURDÍK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-718-4
- 3) KUKLÍK, Jan; Karolina, ADAMOVÁ; Petr, BĚLOVSKÝ; Pavel MARŠÁLEK; René, PETRÁŠ et al. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde, 2009. © 2008. ISBN 978-80-7201-741-6
- 4) LAVICKÝ, Petr; Jana, BÍLKOVÁ; Michal, ČERNÝ; Kateřina, ČUHELOVÁ; Ludvík, DAVID et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-654): komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014. © 2014. ISBN 978-80-7400-529-9
- 5) LAVICKÝ, Petr; Jana, BODEČKOVÁ; Gabriela, BREJCHOVÁ; Luboš, BRIM; Michal, ČERNÝ et al. *Občanský zákoník I (Obecná část § 1-302): komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2022. © 2014. ISBN 978-80-7400-852-8
- 6) LAVICKÝ, Petr et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Zákon o veřejných rejstřících právnických osob a fyzických osob*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. ISBN 978-80-7478-869-7
- 7) MATES, Pavel; František, VAVERA; Jindřich, ŠKODA a Antonín, SLABÝ. *Veřejné sbory v České republice*. Praha: Leges, 2023. © 2023. ISBN 978-80-7502-650-7

- 8) MELZER, Filip; Petr, TÉGL et al. *Občanský zákoník: velký komentář*. I. Svazek §1-117. Praha: Leges, 2013. © 2013. ISBN 978-80-87576-73-1
- 9) SVOBODA, Karel. *Nesporná řízení I*. Praha: C.H. Beck, 2015. © 2015. ISBN 978-80-7400-563-3
- 10) SVOBODA, Karel; Šárka, TLÁŠKOVÁ, David, VLÁČIL; Jiří, LEVÝ; Miroslav, HROMADA et al. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2020. © 2015. ISBN 978-80-7400-788-0
- 11) ŠVESTKA, Jiří; Jan, DVOŘÁK; Josef, FIALA et al. *Občanský zákoník – Komentář – Svazek I (§ 1–654)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. © 2014. ISBN 978-80-7478-370-8
- 12) WINTEROVÁ, Alena; Alena, MACKOVÁ; Josef, SALAČ; Miroslav, SEDLÁČEK; František, ZOULÍK et al. *Civilní právo procesní: Díl první: řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. © 2018. ISBN 978-80-7502-298-1
- 13) WIPPLINGEROVÁ, Miloslava; Radka, ZAHRADNÍKOVÁ a Kristýna, SPURNÁ. *Zvláštní řízení soudní*. 2. opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015. © 2015. ISBN 978-80-7478-829-1
- 14) ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; Přemysl, RABAN; František, ZOULÍK; Stanislav, SVITÁK; Antonín, TRIPES et al. *Civilní právo procesní*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. © 2013. ISBN 978-80-7380-437-4
- 15) ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; Miroslav, HROMADA; Přemysl, RABAN; Stanislav, SVITÁK; Antonín TRIPES et al. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. © 2018. ISBN 978-80-7380-714-6



## Časopisecké články:

- 1) JURÁŠ, Marek. Domněnka smrti v procesní perspektivě: *Časopis pro všechna právní odvětví. Právní rozhledy*. Praha: C.H. Beck, 2017, roč. 25, č. 19, s. 649-652. ISSN 1210-6410
- 2) SVOBODA, Karel. Poznámky k řízení o prohlášení člověka za nezvěstného. *Právo a rodina: Rodina, manželství, děti a mládež, dědictví*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2015, roč. 17, č. 2, s. 7-11. ISSN 1212-866X

## Právní úprava:

- 1) Zák. č. 946/1811 Sb. z. s., *obecný zákoník občanský*
- 2) Dekret č. 117/1945 Sb., *dekret presidenta republiky*. In: Beck-online. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzqg2v6mjrg4wta> [citováno 2024-01-29].
- 3) Zák. č. 141/1950 Sb., *občanský zákoník*
- 4) Zák. č. 141/1961 Sb., *o trestním řízení soudním (trestní řád)*
- 5) Zák. č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*
- 6) Novela zák. č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád (č. 240/1993 Sb.)*. In: Beck-online. Online. Dostupné z: <https://app.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzhezv6mrugawta> [citováno 2024-02-19].
- 7) Zák. č. 326/1999 Sb., *o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů*

- 8)** Zák. č. 133/2000 Sb., *o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)*
- 9)** Zák. č. 301/2000 Sb., *o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*
- 10)** Zák. č. 285/2002 Sb., *o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)*
- 11)** Zák. č. 283/2008 Sb., *o Policii České republiky*
- 12)** Zák. č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*
- 13)** Zák. č. 372/2011 Sb., *o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)*
- 14)** Zák. č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*
- 15)** NEČAS, Petr a Jiří POSPÍŠIL. *Důvodová zpráva I. obecná část k zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník k § 71 až 76.* Online. 2012. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> [citováno 2024-01-29]
- 16)** Zák. č. 91/2012 Sb., *o mezinárodním právu soukromém*
- 17)** Zák. č. 292/2013 Sb., *o zvláštních řízeních soudních*
- 18)** NEČAS, Petr a Pavel Blažek. *Důvodová zpráva k zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.* Online. 2013. Dostupné z: [https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id\\_org=450018&id\\_dokumenty=1678740](https://www.kr-ustecky.cz/assets/File.ashx?id_org=450018&id_dokumenty=1678740) [citováno 2024-02-20]

## Judikáty:

- 1) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.9. 2004, sp. zn. 21 Cdo 653/2004. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/30084/>. [paywall]. [citováno 2024-02-15]
- 2) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.6. 2006, sp. zn. 33 Odo 240/2005. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/buy/43903/?d=nscr&nohist=&nhid=> [paywall]. [citováno 2024-02-22]
- 3) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4326/2008. Online. Dostupné z: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura\\_ns.nsf/WebSearch/4C66ADD68ECC8FB6C1257A4E0065089E?openDocument&Highlight=0,null](https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4C66ADD68ECC8FB6C1257A4E0065089E?openDocument&Highlight=0,null), [citováno 2024-02-14]
- 4) Rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 5.5. 2020, č.j. 20 Nc 4050/2017-191. Dostupné na základě žádosti dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím podané dne 9.2. 2024
- 5) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29.6. 2023, sp. zn. 24 Cdo 1761/2021. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/178618/>. [paywall]. [citováno 2024-02-14]
- 6) Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18.7. 2023, sp. zn. 24 Nd 408/2023. Online. Dostupné z: <https://www.judikaty.info/cz/document/nscr/178656/> [paywall]. [citováno 2024-02-09]

## Elektronické zdroje a webové stránky:

- 1) DE VRIES, Raymond G. OXFORD UNIVERSITY PRESS. *Birth and Death: Social Construction at the Poles of Existence (Social Forces)*. Online. JSTOR. 1981. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2577982> [citováno 2024-01-15]
- 2) ELIÁŠ, Karel. MEDIA NETWORK S.R.O., ČESKÁ JUSTICE. *Před deseti lety začal platit nový občanský zákoník*. Česká justice. Online. 2023, 31.12.2023. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/12/pred-deseti-lety-zacal-platit-novy-obcansky-zakonik/> [citováno 2024-01-09]
- 3) KUBOVÁ, Hana. VLTAVA LABE MEDIA A.S. *Byl prohlášen za mrtvého, po 15 letech se vrátil*. Denik.cz. Online. 2010, 7.4. 2010. Dostupné z: <https://www.denik.cz/regiony/byl-prohlasen-za-mrtveho-20100407.html> [citováno 2024-02-09]
- 4) POWELL, Alvin. HARVARD UNIVERSITY. *Death is universal, but sometimes murky*. The Harvard Gazette. Online. 2018. Dostupné z: <https://news.harvard.edu/gazette/story/2018/07/harvard-ethicist-robert-truog-on-why-brain-death-remains-controversial/> [citováno 2024-01-29]
- 5) RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. *Code civil: Liberté, Égalité, Fraternité*. Legifrance. Online. Dostupné z: [https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section\\_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117694/#LEGISCTA000006117694](https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070721/LEGISCTA000006117694/#LEGISCTA000006117694) [citováno 2024-02-07]
- 6) ŠIMON & ŠÍPEK S.R.O. *Prohlášení člověka za mrtvého*. Weburny (místo odpočinku). Online. 2022, 21.11.2022. Dostupné z: <https://www.weburny.cz/a/prohlaseni-cloveka-za-mrtveho> [citováno 2024-01-30]

- 7) ŠPRYŇAROVÁ, Silvie. VLTAVA LABE MEDIA. *'Lovci lebek': Každý případ je specifický. Hradecký deník*. Online. 2010, 31.12.2010. Dostupné z: <https://hradecky.denik.cz/zlociny-a-soudy/lovci-lebek-kazdy-pripad-je-d847.html> [citováno 2024-02-04]
  
- 8) WREEN J., Michael. UNIVERSITY OF ILLINOIS PRESS. *The Definition of Death*. PUBLIC AFFAIRS QUARTERLY. Jstor. Online. 1987. Dostupné z: [https://www.jstor.org/stable/40435662?searchText=definition%20of%20death&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bdeath&ab\\_segments=0%2Fbasic\\_search\\_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A6ba1d18235c90fdef49733e6facdb6e2](https://www.jstor.org/stable/40435662?searchText=definition%20of%20death&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Ddefinition%2Bof%2Bdeath&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A6ba1d18235c90fdef49733e6facdb6e2) [citováno 2024-01-29]

### **Statistická data:**

- 1) MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI. Statistika a výkaznictví – přehledy agend (prohlášení za mrtvého u OS). InfoData. Online. 2024, 2008-2024. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html> [citováno 2024-01-30]
  
- 2) POLICIE ČR.: PÁTRÁNÍ PO OSOBÁCH. Online. 2024. Dostupné z: <https://aplikace.policie.cz/patrani-osoby/Vyhledavani.aspx> [citováno 2024-02-04]
  
- 3) Poskytnuté informace na základě žádosti podané dne 29.1. 2024 (32 Si 25/2024) dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím k Okresnímu soudu Praha-západ o počtu skončených řízení o prohlášení za mrtvého a prohlášení za nezvěstného v období 2014-2024
  
- 4) Poskytnuté informace na základě žádosti podané dne 4.2. 2024 (č. j. PPR-8083-2/ČJ-2024-990810) dle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím k Policejnímu prezidiu České republiky o počtu nezvěstných osob za rok 2023 na území České republiky

## Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Vyřízená a nevyřízená řízení o prohlášení za nezvěstného (kraje) .....	41
Tabulka č. 2 - Vyřízená řízení prohlášení za nezvěstného 2014-2023 (ČR) .....	42
Tabulka č. 3 - Vyřízená a nevyřízená řízení o prohlášení za mrtvého (kraje) ....	55
Tabulka č. 4 - Vyřízená řízení prohlášení za mrtvého 2014-2023 (ČR) .....	55

## Seznam příloh

Obrázek č. 1 - Poskytnutí informace od Okresního soudu Praha-západ o počtu skončených řízení za období 2014-2024 .....	80
Obrázek č. 2 - Poskytnutí informace o počtu nezvěstných osob za rok 2023 ....	81
Obrázek č. 3 - Poskytnutí informace o počtu nezvěstných osob za rok 2023 (list č. 2) .....	82

## Přílohy

### OKRESNÍ SOUD PRAHA-ZÁPAD

Karmelitská 19, 118 00 Praha 1

tel.: 257 199 244, fax: 257 533 487, e-mail: podatelna@osoud.phaz.justice.cz, IDDS: q6zabw2

NAŠE ZNAČKA: 32 Si 25/2024

VAŠE ZNAČKA:

VYŘIZUJE: Mgr. Karel Večeřa

DNE: 12. února 2024

Vážená paní  
Bc. Natálie Hanušová  
9. května 529  
252 10 Mníšek pod Brdy

Poskytnutí informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Vážená paní bakalářko,

zdejší soud obdržel dne 29. 1. 2024 Vaši žádost podle zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů, dne 6. 2. 2024 následně obdržel doplnění žádosti. Ve Vaší žádosti požadujete sdělit počet skončených řízení o prohlášení za mrtvého a prohlášení za nezvěstného v období 2014 - 2024.

V souladu se shora uvedeným zákonem Vám sděluji, že po lustraci v interním systému zdejšího soudu vyplývá, že za období 2014-2024 byla skončena 2 řízení o prohlášení za mrtvého a 1 řízení o prohlášení za nezvěstného, přičemž toto řízení skončilo zastavením.

S pozdravem

Mgr. Karel Večeřa, v.r.  
asistent soudce

za správnost vyhotovení  
Monika Varenycja

*Obrázek č. 1 - Poskytnutí informace od Okresního soudu Praha-západ o počtu skončených řízení za období 2014-2024*





Pomáhat a chránit

POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY

Odbor komunikace a vnějších vztahů  
Oddělení tisku



Č. j. PPR-8083-2/ČJ-2024-990810

PCR99ETRpo43349014

Praha 19. února 2024

Počet listů: 2

Vážená paní  
Bc. Natálie Hanušová  
E-mail: natalie.cvancar@gmail.com

Žádost o informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím – odpověď

Dne 4. 2. 2024 obdrželo Policejní prezidium České republiky Vaši žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 106/1999 Sb.“), ve kterém se domáháte následujících informací:

„pro účely zpracování diplomové práce (s názvem: nevěstnost, domněnka smrti) na Policejní akademii ČR v Praze, bych vás ráda na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím požádala o poskytnutí statistických dat o počtu nevěstných osob (pohřešovaných a hledaných) včetně dětí, za rok 2023 na celém území České republiky.“

Policie České republiky jako povinný subjekt podle § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb. Vaši žádost posoudila a níže Vám poskytuje požadovaná data, kterými k věci disponuje.

Statistika vyhlášených záznamů pohřešovaných a hledaných osob za období od 1. ledna 2023 - 31. 12. 2023:

Kategorie osob:

**Pohřešované osoby** - ve smyslu ustanovení § 111 písmene d) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v platném znění.

- osoby mladší 15 let – nezletilé
- osoby ve věku od 15 do 18 let, mladistvé
- dospělé osoby – kategorie nad 18 let

Strojnická 27  
170 89 Praha 7

www.policie.cz

Tel.: +420 974 834 233  
Email: pp.tisk@pcr.cz

Obrázek č. 2 - Poskytnutí informace o počtu nevěstných osob za rok 2023

K datu 9. února 2024	kategorie do 15 let	kategorie do 18 let	kategorie nad 18 let
Počet záznamů osob pohřešovaných celkem	2911	6983	8635
Z toho aktivní	50	79	150

Hledané osoby - ve smyslu ustanovení § 111 písmene c) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky v platném znění.

K datu 9. února 2024	kategorie do 15 let	kategorie do 18 let	kategorie nad 18 let
Počet záznamů osob hledaných celkem	211	640	18275
Z toho aktivní	6	38	1744

plk. Mgr. Jozef Bocán  
vedoucí odboru  
/podepsáno elektronicky/

Mgr. Jozef Bocán  
POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY  
Důvod podepsání:  
Čas podepsání: 19.02.2024 13:19:29

2

Obrázek č. 3 - Poskytnutí informace o počtu nezvěstných osob za rok 2023 (list č. 2)